

LAHDEN KAUPUNGIN KESTÄVÄN
KEHITYKSEN TAVOITTEET -
AALBORGIN SITOUMUSTEN
ENSIMMÄINEN SEURANTA

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Tekniikan ala
Ympäristötekniikka
Ympäristötekniikka
Opinnäytetyö
Kevät 2013
Anna-Maria Mukkula

Lahden ammattikorkeakoulu
Ympäristöteknologia

MUKKULA, ANNA-MARIA: Lahden kaupungin kestävän kehityksen
tavoitteet – Aalborgin sitoumusten
ensimmäinen seuranta

Ympäristötekniikan opinnäytetyö, 32 sivua, 14 liitesivua

Kevät 2013

TIIVISTELMÄ

Lahti allekirjoitti vuonna 2007 Aalborgin sitoumukset, joka on euroopanlaajuinen liike ja paikallishallinnoille suunnattu kestävän kehityksen sopimusasiakirja. Sitoumusten allekirjoituksen jälkeen laadittiin peruskartoitus Lahden kaupungin kestävän kehityksen tilasta ja asetettiin tavoitteet kestävän kehityksen edistämiseksi. Tavoitteet konkretisoitiin toimenpiteiksi ja nämä tavoitteet ja toimenpiteet esiteltiin Lahden kestävän kehityksen ohjelma 2011 -raportissa.

Tämä opinnäytetyö on Lahden kestävän kehityksen ohjelmassa 2011 esiteltyjen tavoitteiden ja niitä toteuttavien toimenpiteiden toteutumisen ensimmäinen seuranta. Seurannan tavoitteena oli selvittää Lahden kestävän kehityksen ohjelman tämänhetkinen toteutuma ja raportoida edistymisestä Lahden kaupunginhallitukselle. Lisäksi haluttiin selvittää ohjelmatyön onnistuneisuutta haastattelututkimuksen avulla.

Seuranta suoritettiin kesän 2012 aikana pääosin haastattelemalla Aalborg-työryhmän ja tiimien jäseniä. Tutkimusmentelmäksi valittiin kvalitatiivinen tutkimus ja tutkimusmetodiksi puolistrukturoitu haastattelu. Lisäksi tietoa kerättiin kirjallisista lähteistä sekä sähköpostikyselyin.

Seurantatutkimuksessa selvisi, että tavoitteita toteuttavat toimenpiteet ovat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta käynnistyneet ja tavoiteaikatauluissa on pysytty, mikäli sellainen on määritelty. Seurannan tulokset on tiivistetty matriisimuotoon, josta tämänhetkinen toteutuma on helposti luettavissa.

Haastattelujen perusteella selvisi, että haastateltavien mielestä kestävän kehityksen työhön ei ole sitouduttu tarpeeksi ja ohjelmatyö on jäänyt liian vähäiselle huomiolle. Ohjelmatyön jatkuminen on vaakalaudalla, koska kaupunkiorganisaatioissa ei tällä hetkellä ole vastuutahoa, joka vastaisi työn koordinoinnista. Lisäksi resurssien puute ja toimialojen välinen puutteellinen yhteistyö vaikeuttavat kestävän kehityksen edistämistä Lahden kaupungissa.

Asiasanat: Aalborgin sitoumukset, kestävä kehitys

Lahti University of Applied Sciences

Degree Programme in Environmental Technology

MUKKULA, ANNA-MARIA: Sustainable development targets of the
City of Lahti – The first progress review
of the Aalborg Commitments

Bachelor's Thesis in Environmental Engineering, 32 pages, 14 appendices

Spring 2013

ABSTRACT

The City of Lahti signed the Aalborg Commitments in 2007. The Aalborg Commitments is a sustainable development framework designed for local governments and it is widely spread in Europe. After the Commitments had been signed the City of Lahti prepared a Baseline Review on its sustainability status and set targets to enhance sustainable development in its activities. These targets were turned into concrete actions and were introduced in the Lahti Sustainability Programme 2011 report.

This Bachelor's Thesis is the first progress review of the targets and actions introduced in the Lahti Sustainability Programme 2011. The purpose of this progress review was to find out the current status of the programme and to report about the progression to the Lahti City Council. In addition, the successfulness of the programme was estimated by interviewees that participated in the programme work.

The progress review was carried out during the summer of 2012 mainly by interviewing the members of the Aalborg Commitments committee and teams. The progress review was carried out by semistructured interviews and the research method was qualitative. Furthermore, some of the information was gathered from written sources and inquiries done by email.

The progress review showed that the actions implementing the sustainability targets have started, apart from a few exceptions, and in the target timetables if such timetables have been set. The outcome of the follow up is presented in a matrix.

According to the interviews people have not committed themselves enough to the enhancement of sustainable development and too little attention is paid to the sustainability programme. The continuation of the Aalborg Commitments activities is currently at stake because there is no-one in the city organisation that would coordinate the work. Furthermore, the lack of resources and lack of collaboration make it harder to enhance sustainable development in the City of Lahti.

Keywords: Aalborg Commitments, sustainable development

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	LAHDEN KAUPUNKI JA SEN ORGANISAATIO	3
2.1	Lahden kaupunki	3
2.2	Lahden kaupungin organisaatio	4
2.3	Lahden seudun ympäristöpalvelut	4
3	KESTÄVÄ KEHITYS	5
3.1	Kestävän kehityksen historia	5
3.2	Kestävän kehityksen määritelmä	6
3.3	Aalborgin sitoumukset	8
3.4	Aalborgin sitoumusten osa-alueet	9
4	KESTÄVÄ KEHITYS LAHDEN KAUPUNGIN STRATEGIOISSA	12
4.1	Paikallisagendatyö Lahdessa	12
4.2	Lahden kaupungin strategia 2025	13
4.3	Aalborgin sitoumukset Lahdessa	13
5	LAHDEN KESTÄVÄN KEHITYKSEN OHJELMAN 2011 TOTEUTUMISEN SEURANTATUTKIMUS	16
5.1	Seurannan tavoitteet ja toteutus	16
5.2	Tutkimusmenetelmä	16
5.3	Aineiston hankinta	17
5.4	Haastattelurunko	18
5.5	Aineiston analyysi ja tulkinta	18
6	SEURANNAN TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU	20
6.1	Tavoitteet	20
6.2	Toimenpiteet	21
6.3	Seurantamittarit	22
6.4	Toteutuma	23
6.5	Sitoutuminen kestävän kehityksen työhön käytännössä	24
6.6	Toimialojen välinen yhteistyö	25
6.7	Tulevaisuuden näkymät sekä haasteet ja esteet	26
6.8	Seurannan ongelmat	28
6.9	Jatkotutkimusehdotukset ja -toimenpiteet	28
7	YHTEENVETO	31

LÄHTEET

33

LIITTEET

36

1 JOHDANTO

Lahden kaupunki allekirjoitti vuonna 2007 Aalborgin sitoumukset, jotka ovat paikallis- ja aluehallinnoille suunnattu kestävän kehityksen sopimusasiakirja (Lahden kaupunki 2011b). Allekirjoituksen myötä Lahti sitoutui tekemään peruskartoituksen (2009) ja sen jälkeen asettamaan tavoitteet, jotka tähtäävät sitoumusten toteutumiseen. Lisäksi sitouduttiin tiedottamaan säännöllisesti sitoumuksiin liittyvistä saavutuksista. (Suomen kuntaliitto 2008.) Nämä Lahden kaupungin tavoitteet kestävän kehityksen edistämiseksi esitellään Lahden kestävän kehityksen ohjelma 2011 -raportissa ja ne ovat jatkoa Aalborgin sitoumustyölle Lahdessa.

Tämä opinnäytetyö on Lahden kestävän kehityksen ohjelmassa 2011 esiteltyjen tavoitteiden ja niitä toteuttavien toimenpiteiden toteutumisen ensimmäinen seuranta. Seurannan tavoitteena oli selvittää Lahden kestävän kehityksen ohjelmaan 2011 kirjattujen tavoitteiden ja niitä toteuttavien toimenpiteiden tämänhetkinen toteutuma ja raportoida edistymisestä Lahden kaupunginhallitukselle. Keskeisin tutkimuskysymys toimeksiantajan kannalta oli toimenpideohjelman toteutuminen. Opinnäytetyön tekijä halusi lisäksi keskittyä opinnäytetyössään tarkastelemaan toimenpideohjelman onnistuneisuutta ja vaikuttavuutta kestäväan kehitykseen Lahden kaupungissa.

Opinnäytteen keskeisin sisältö on tavoite- ja toimenpidematriisi, jonka rakenne perustuu Lahden kestävän kehityksen ohjelmaan 2011 kirjattuihin tavoitteisiin ja niitä toteuttaviin toimenpiteisiin. Matriisiin on koottu toimenpiteiden tämänhetkinen toteutuma sekä lisäksi esitetty toimenpiteiden osalta niitä toteuttavat vastuutahot, toteutusaikataulut ja seurantaindikaattorit. Opinnäytetyössä on tämän lisäksi pyritty arvioimaan tavoitteiden vaikuttavuutta kestäväan kehitykseen sekä mittareiden ja toimenpiteiden oleellisuutta. Myös toimialojen välistä yhteistyötä ja sitoutumista kestävän kehityksen työhön on tarkasteltu haastattelujen pohjalta. Lisäksi työssä esitetään muutamia jatkotutkimuskysymyksiä ja kehitysehdotuksia.

Työn toimeksiantaja on Lahden seudun ympäristöpalvelut, joka on osa Lahden kaupungin teknistä ja ympäristötoimialaa. Työ tehtiin Kymppi – työkaluja

ympäristöystävälliseen palveluketjuun –hankkeessa, joka on Lahden seudun ympäristöpalvelujen kehityshanke. Toimeksiantajan yhteyshenkilönä toimi ympäristönsuojelusuunnittelija Timo Permanto Lahden seudun ympäristöpalveluista.

Seuranta on toteutettu pääosin haastattelemalla Aalborg-työryhmän ja tiimien jäseniä vuoden 2012 toukokuun ja elokuun välisenä aikana. Tutkimusmentelmäksi valittiin kvalitatiivinen tutkimus ja tutkimusmetodiksi puolistrukturoitu haastattelu. Lisäksi tietoa kerättiin kirjallisista lähteistä sekä sähköpostikyselyin.

2 LAHDEN KAUPUNKI JA SEN ORGANISAATIO

2.1 Lahden kaupunki

Lahti sijaitsee Etelä-Suomessa, Päijät-Hämeen maakunnassa noin sata kilometriä Helsingistä etelään. Lahden asukasluku on noin 103 000 henkilöä ja Lahti on Suomen 8. suurin kaupunki. (Lahden kaupunki 2012f.) Kuvassa 1 näkyy Lahden kaupunki.

Lahti haluaa Suomen johtavaksi ympäristökaupungiksi ja pyrkii ottamaan kestäväen kehityksen periaatteet huomioon kaikessa kaupungin ja kaupunkikonsernin toiminnassa ja olemaan ilmastotyön edelläkävijä. Lahdessa vuonna 2010 käynnistetty GreenCity -kehittämissohjelma toteuttaa osaltaan näitä kaupungin strategiassaan asettamia tavoitteita. (Lahden kaupunki 2012a.) Lisäksi Aalborgin sitoumukset ja muut strategiaa toteuttavat prosessit, kuten yleiskaavan laatiminen ja seudullinen joukkoliikennesuunnittelu, tukevat kestäväää kehitystä Lahden kaupungissa (Lahden kaupunki 2011b).

KUVA 1. Lahden kaupunki (Palmenia 2004)

2.2 Lahden kaupungin organisaatio

Lahden kaupunkiorganisaatio on jaettu toimialoihin, joita ovat sosiaali- ja terveystoimiala, sivistystoimiala sekä tekninen ja ympäristötoimiala.

Hallintopalveluista huolehtii kaupungissa konsernipalvelut. (Lahden kaupunki 2012d.)

Kaupunginvaltuusto, jossa on 59 jäsentä, vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta.

Valtuusto on kaupungin ylin päätöksentekijä, mutta se on osittain siirtänyt toimivaltaansa kaupunginhallitukselle, lautakunnille ja johtokunnille.

Kaupunginhallitus puolestaan valvoo kunnan etua sekä vastaa kunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta. Hallitus on vastuussa myös valtuuston päätösten

valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta. Hallituksessa on 11 jäsentä. (Lahden kaupunki 2012d.)

2.3 Lahden seudun ympäristöpalvelut

Lahden seudun ympäristöpalvelut on osa teknistä ja ympäristötoimialaa, joka luo edellytykset kaupungin ja sen ympäristön kestäväälle kehitykselle. Lahden seudun ympäristöpalveluiden tehtävänä on vähentää ympäristöön kohdistuvaa kuormitusta ja ehkäistä ympäristön pilaantumista. Erilaiset ympäristöön liittyvät lupa- ja valvontatehtävät sekä ympäristön (maaperä, vesi, ilma) seuranta kuuluvat ympäristöpalveluiden tehtäviin. Ympäristöpalvelut edistää Lahden seudulla luonnonvarojen kestäväää käyttöä sekä kestävään kehityksen toteutumista kuntien toiminnoissa. (Lahden kaupunki 2012e.)

3 KESTÄVÄ KEHITYS

3.1 Kestävän kehityksen historia

Vuonna 1972 ensimmäisessä Yhdistyneiden kansakuntien (YK) ympäristökokouksessa myönnettiin, että ympäristön hyvinvointi ja kehitys ovat ristiriidassa keskenään. Vuonna 1980 julkaistu Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) raportti Maailman luonnonsuojelustrategia (World Conservation Strategy 1980) oli luonnonsuojelun, kestävän kehityksen ja luonnonvarojen kestävän käytön puolestapuhuja. (Kates, Parris & Leiserowitz 2005, 10.)

Näistä lähtökohdista ammentaen vuoden 1982 YK:n yleiskokouksen Ympäristön ja kehityksen maailmankomissio (niin sanottu Brundtlandin komissio) julkaisi vuonna 1987 raportin Yhteinen tulevaisuutemme (Our common future, 1987). Raportissa tuotiin esille ympäristön ja kehityksen ykseys sekä luotiin kestävän kehityksen käsite. (Kates ym. 2005, 10.)

Raporttia seurasi sarja isoja kansainvälisiä kokouksia, kuten vuonna 1992 Rio de Janeirossa pidetty Yhdistyneiden kansakuntien ympäristö- ja kehityskonferenssi (UNCED), jossa hyväksyttiin kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 21. Agenda 21 on globaali sopimus, joka tuo yhteen taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöagendan sekä priorisoi kriittisiä aiheita kuten ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuutta (United Nations 2012). Kymmenen vuotta myöhemmin vuonna 2002 Johannesburgissa vahvistettiin maiden sitoutuminen kestävään kehitykseen (Kates ym. 2005, 10).

Vuonna 2012, kaksikymmentä vuotta ensimmäisen Rion konferenssin jälkeen, järjestettiin YK:n kestävän kehityksen kokous (United Nations Conference on Sustainable Development, UNCSD) Rio20. Kokouksen tavoitteena oli vahvistaa jäsenmaiden poliittinen sitoutuminen kestävään kehitykseen, arvioida aiempia toimia sekä tarttua uusiin haasteisiin. (Kepa ry 2012.)

3.2 Kestävän kehityksen määritelmä

Kestävä kehitys on vaikea määritellä, eikä yksiselitteistä määritelmää ole olemassa (Kates ym. 2005, 11). Määritelmästä on käyty laajaa kansainvälistä keskustelua ja myös Suomen kestävän kehityksen toimikunta on pohtinut kestävän kehityksen periaatteita ja kriteereitä, joiden pohjalta Suomi voisi rakentaa kestävästä yhteiskuntaa. Toimikunnan käsityksen mukaan kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti yhteiskunnassa tapahtuvaa ohjattua muutosta. Sen päämääränä on turvata hyvät elämisen mahdollisuudet niin nykyisille kuin tulevillekin sukupolville. Yleisperiaatteen mukaan jokainen valtio on vastuussa omista kansalaisistaan ja heidän hyvinvoinnistaan. Kestävän kehityksen toteuttaminen on myös jokaisen kansalaisen vastuulla sen lisäksi, että se on haaste globaalille ja paikalliselle yhteistyölle. (Suomen kestävän kehityksen toimikunta 1995, 6.)

Yleisimmin käytetyn määritelmän mukaan ”*kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa*” (World Commission on Environment and Development (WCED), *Our Common Future* (New York: Oxford University Press. 1987), Katesin ym. 2005, 10 mukaan). Tämä määritelmä mahdollistaa erilaisten yritysten, teollisuuden alojen, hallitusten ynnä muiden tahojen pyrkimysten ja halujen ”mahtumisen” kestävän kehityksen käsitteen alle. (Kates ym. 2005, 11).

Yllä olevan määritelmän käyttö on johtanut siihen, että kestävä kehitys nähdään useasti sukupolvien välisenä oikeudenmukaisuutena. Sen kolme tärkeintä pilaria ovat taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen kestävä kehitys. (Kates ym. 2005,11).

Ekologisen kestävän kehityksen perusehtona on biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien säilyttäminen. Ekologinen kestävä kehitys tarkoittaa myös ihmisen toiminnan sopeuttamista pitkällä aikavälillä niin, että luonnon kestokyky ei ylitä. (Valtion ympäristöhallinto 2012.) Tästä saattaa kuitenkin aiheutua lyhyellä aikavälillä ristiriitoja eri etunäkökohtien ja tavoitteiden välillä. Myös nykysukupolven etujen ja tuleville sukupolville aiheutuvien haittojen välillä voi

esiintyä ristiriitoja. Ekologiset näkökohdat on asetettava etusijalle tällä hetkellä käytössä olevien tietojen ja teknologian pohjalta. Se on kuitenkin haastavaa, koska ekologisen kestävä kehityksen käsite, luonnon muuttumiskyky ja monimuotoisuus ovat puutteellisesti ymmärrettyjä ja tiedot niistä vajavaisia. Vaaditaan lisää tutkimusta, koulutusta, käytännön kokeiluja ja mittareiden kehittämistä, jotta niitä voitaisiin ymmärtää. Tämä vaatimus luo haasteen myös talouden ja tekniikan kehittämiseksi. (Suomen kestävä kehityksen toimikunta 1995, 6.)

Taloudellinen kestävä kehitys taas tarkoittaa talouden tasapainoista kasvua, joka ei perustu velkaantumiseen tai varantojen hävittämiseen. Kestävä talous on edellytys toimivalle yhteiskunnalle ja hyvinvoinnille sekä samalla myös sosiaalisen kestävyden perusta. (Valtion ympäristöhallinto 2012.) Nopealla talouskasvulla on negatiivisia sekä positiivisia vaikutuksia ekologisesti kestäväan kehitykseen. Lyhyellä aikavälillä talouskasvun kiihtyminen lisää ympäristökuormitusta. Pitkällä aikavälillä tämä riippuvuus kuitenkin vähenee ja mahdollistaa esimerkiksi puhtaampaan teknologiaan investoimisen. (Suomen kestävä kehityksen toimikunta 1995, 21-22.)

Sosiaalisen kestävä kehityksen keskeisin asia on taata hyvinvoinnin edellytysten siirtyminen sukupolvelta toiselle (Valtion ympäristöhallinto 2012). Sen olisi turvattava ihmisille yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin, perusoikeuksien toteutumiseen, elämän perusedellytyksiin sekä mahdollisuuden tasa-arvoiseen osallistumiseen päätöksenteossa (Suomen kestävä kehityksen toimikunta 1995, 7). Maailmanlaajuisia haasteita ovat muun muassa väestönkasvu, köyhyys, ruoka- ja terveydenhuolto sekä koulutuksen järjestäminen (Valtion ympäristöhallinto 2012). Globaalit ongelmat ovat kollektiivisia ongelmia, joita ei voi ratkaista muutoin kuin maailmanlaajuisella yhteistoiminnalla. Globaaleja ympäristöongelmia ei voi yksityistää, vaan toimenpiteisiin on ryhdyttävä solmimalla kansainvälisiä sopimuksia ja turvaamalla tarvittava rahoitus. (Suomen kestävä kehityksen toimikunta 1995, 8.)

3.3 Aalborgin sitoumukset

Vuonna 1992 Rio de Janeirossa pidettiin Yhdistyneiden kansakuntien (YK) ympäristökongressi, jossa hyväksyttiin maailmanlaajuinen kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda 21. Vuonna 1994 Lahti oli mukana, kun eurooppalaiset kunnat kokoontuivat Tanskaan, Aalborgin kaupunkiin muokkaamaan Agenda 21 –toimintaohjelman sisältöä kunnille sopivaksi. Tuloksena oli Aalborgin julistus. Julistuksessa todettiin, että vallitseva kehitys ei ole kestävä ekologisesti, kulttuurillisesti, taloudellisesti tai sosiaalisesti. Kymmenen vuotta kestäneen yhteistyön jälkeen kunnat kokoontuivat vuonna 2004 uudelleen Aalborgiin, jossa solmittiin Aalborgin sitoumukset. Aalborgin sitoumukset koostuvat 50 kestävä kehityksen sitoumuksesta ja kattavat laajasti kestävä kehityksen eri osa-alueet. Osa-alueita on yhteensä kymmenen ja jokainen osa-alue sisältää viisi yksittäistä sitoumusta. (Lahden kaupunki 2009.)

Aalborgin sitoumukset ovat Euroopan kestävä kehityksen kaupunkien kampanjan laatima sopimusasiakirja eurooppalaisille kunnille ja niiden muodostamille seuduille, ja tällä hetkellä 664 aluehallintoa on allekirjoittanut sitoumukset. Suomalaisista kunnista Lahden lisäksi viisi kaupunkia (Hämeenlinna, Turku, Tampere, Maarianhamina ja Kotka) on allekirjoittanut sitoumukset. (City of Aalborg 2012.) Kyseessä on siis Euroopan laajuinen liike, jossa Aalborgin sitoumukset -prosessin avulla on tarkoitus arvioida omaa edistystä ja oppia toisilta sekä auttaa kuntia sisällyttämään kestävä kehitys kaikkeen toimintaansa ja päätöksentekoonsa. Ensimmäinen Euroopan laajuinen arviointi oli vuonna 2010 ja sitä seuraavat arvioinnit on sovittu tehtäväksi aina viiden vuoden välein. (Suomen kuntaliitto 2008.)

Aalborgin sitoumusten allekirjoituksen yhteydessä on sitouduttu tiedottamaan säännöllisesti Aalborgin sitoumuksiin liittyvistä saavutuksista sekä asukkaille että Euroopan kestävä kehityksen kaupunkien kampanjalle (Suomen kuntaliitto 2008). Lahden kaupunginvaltuusto hyväksyi 10.10.2011 kaupunginhallituksen päätösehdotuksen ohjelman vuosittaisesta raportoinnista kaupunginhallitukselle.

Kaupunginvaltuusto merkitsee Lahden kestävä kehityksen ohjelman 2011 ja lautakuntien päätökset tiedokseen ja kehottaa lautakuntia vastaamaan ohjelman toteuttamisesta toimialoilla olemassa olevien

resurssien puitteissa. Samalla kaupunginvaltuusto edellyttää, että kestävä kehitys edistävien eri ohjelmien yhteisestä toteutumisesta raportoidaan vuosittain kaupunginhallitukselle. (Lahden kaupunki 2012c.)

3.4 Aalborgin sitoumusten osa-alueet

Aalborgin sitoumusten yhteensä kymmenestä osa-alueesta ensimmäinen koskee hallintoa ja siinä sitoudutaan tehostamaan päätöksentekoa lisäämällä osallistuvaa demokratiaa. Tavoitteen saavuttamiseksi on pyrittävä muun muassa kehittämään pitkän tähtäimen visiota kestävän kehityksen kaupungista, avoimeen ja läpinäkyvään päätöksentekoon sekä työskentelemään yhteistyössä naapurikuntien, muiden kaupunkien ja eri hallintotasojen kanssa. Toinen osa-alue keskittyy johtamiseen kohti kestävä kehitystä, ja se sitouttaa toteuttamaan tehokasta johtamismallia. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi on sitoumuksiin kirjattu esimerkiksi paikallisten Agenda 21 -toimintaohjelmien tai muiden paikallisten kestävän kehityksen prosessien vahvistaminen ja saaminen osaksi paikallishallinnon keskeistä toimintaa. Lisäksi tavoitteena on taata, että kestävyteen liittyvät asiat ovat keskeisesti mukana kaupungin päätöksenteossa ja voimavarojen jakaminen perustuu kestävän kehityksen kriteereihin. (Suomen kuntaliitto 2008.)

Yhteiset luonnonvarat on yksi osa-alueista ja sitoumus edellyttää ottamaan vastuun luonnonvarojen suojelusta ja oikeudenmukaisesta käytöstä. Osa-alueeseen kuuluvat yksittäiset sitoumukset koskevat energian kulutuksen pienentämistä, veden säästämistä, biologisen monimuotoisuuden edistämistä sekä maaperän ja ilmanlaadun parantamista. Neljäs osa-alue koskee vastuullista kuluttamista ja elämäntapavalintoja. Osa-alueessa sitoudutaan noudattamaan luonnonvarojen viistasta ja tehokasta käyttöä sekä kannustamaan kestäväan kulutukseen. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi on pyrittävä välttämään ja vähentämään jätettä, välttämään tarpeetonta energiankulutusta, tekemään kestäviä hankintoja sekä edistämään kestäväan tuotanto ja kulutusta. (Suomen kuntaliitto 2008.)

Viides osa-alue keskittyy suunnitteluun, joka huomioi ympäristöön, yhteiskuntaan, talouteen, terveyteen ja kulttuuriin liittyvät näkökohdat. Jotta

tavoite saavutettaisiin, olisi kaupunkisuunnittelun pyrittävä välttämään kaupunkirakenteen hajautumista, asetettava asuminen etusijalle kaupunkien keskustojen suunnittelussa, taattava rakennuskulttuurin asianmukainen säilyminen ja noudatettava kestävän suunnittelun ja rakentamisen vaatimuksia. Seuraava osa-alue, jonka teemana on ”Parempi liikkuvuus, vähemmän liikennettä”, liittyy edelliseen osa-alueeseen läheisesti. Tavoitteena on vähentää yksityisautoilun tarvetta, lisätä joukkoliikenteen sekä kävelyn ja pyöräilyn osuutta ja vähentää liikenteen vaikutusta ympäristöön ja terveyteen. Kaikki tämä edellyttää kokonaisvaltaisen ja kestävän kaupunkiliikennesuunnitelman kehittämistä. (Suomen kuntaliitto 2008.)

Seuraava ja seitsemäs osa-alue keskittyy kestävän kehityksen sosiaaliseen puoleen. Osa-alue koskee paikallista toimintaa terveyden puolesta, ja siinä sitoudutaan suojelemaan ja edistämään kansalaisten terveyttä ja hyvinvointia. Tämän osa-alueen yksittäiset sitoumukset koskevat muun muassa valistuksen lisäämistä, kaupungin terveystuennon edistämistä ja terveyteen liittyvän eriarvoisuuden sekä köyhyiden vähentämistä. (Suomen kuntaliitto 2008.)

Kahdeksas osa-alue koskee vahvaa ja kestävästä paikallista taloutta. Tavoitteena on luoda vahva talous, joka tarjoaa työllisyyttä ympäristöä vahingoittamatta. Tavoitteen saavuttamiseksi on pyrittävä yhteistyöhön paikallisten yritysten kanssa, kasvattamaan paikallisten tuotteiden markkinoita sekä edistämään paikallista kestävästä turismia. Myös paikallista työllisyyttä ja yritysten perustamista lisäävät ja tukevat menettelytavat ja niiden omaksuminen on olennainen osa tavoitteen saavuttamista. (Suomen kuntaliitto 2008.)

Sosiaalinen tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus ovat oma teemansa Aalborgin sitoumuksissa. Toimenpiteitä tavoitteen saavuttamiseksi ovat köyhyyttä ehkäisevien ohjelmien toteuttaminen ja kaikkien kansalaisten tasapuolinen kohtelu. Lisäksi kaupungin on pyrittävä parantamaan yhteisön turvallisuutta sekä taattava asukkailleen hyvät elinolosuhteet. Viimeisessä osa-alueessa sitoudutaan ottamaan maailmanlaajuinen vastuu rauhasta, oikeudenmukaisuudesta, tasa-arvosta, kestävästä kehityksestä sekä ilmastosuojelusta. Tarkoitus on vähentää globaalia ilmaston kuormitusta ja kehittää yhtenäistä lähestymistapaa ilmastonmuutoksen lieventämiseksi. Myös kaupunkien kansainvälisen yhteistyön

vahvistaminen on tämän osa-alueen keskeisiä toimenpiteitä. Pyrkimyksenä on vastauksien löytäminen maailmanlaajuisiin ongelmiin paikallisella tasolla. (Suomen kuntaliitto 2008.)

4 KESTÄVÄ KEHITYS LAHDEN KAUPUNGIN STRATEGIOISSA

4.1 Paikallisagendatyö Lahdessa

1970-luvulla Lahdessa perustettiin ympäristönsuojelutoimikunta.

Ympäristöhallinto laajeni 1980-luvulla ja esimerkiksi ympäristölautakunta perustettiin tuolloin. Ennen 1990-lukua ympäristönsuojelu oli lähinnä yksittäisten hankkeiden toteuttamista, mutta 1990-luvulla kaupungin ympäristöohjelma painoittui osallistumisen ja vastuullisen toiminnan lisäämiseen. Näiden edistämiseksi aloitettiin paikallisagendatyö vuonna 1993. Työ alkoi Rion sopimuksen innoittamana ja Lahdessa järjestettiin ensimmäinen eurooppalainen agendaseminaari otsikolla "Maailmanlaajuiset kysymykset - paikalliset vastaukset". (Häikiö 2000, 67-68.)

Seminaarin jälkeen Lahden ympäristötoimi aloitti agendaprosessin suunnittelun. Tavoitteita olivat muun muassa eri toimijoiden välinen yhteistyö, osallistumisen, vastuunoton ja toiminnan lisääminen, kansainvälisten sopimusten tukeminen paikallistasolla sekä kestävän kehityksen ja ympäristönsuojelun aloitteiden tukeminen Lahden seudulla. Toimintamalliksi kehitettiin ympäristöfoorumi, joka loi uudenlaisen yhteistyön puitteet. Aloitusseminaariin kutsuttiin edustajia siten, että edustettuina olisivat mahdollisimman laajasti erilaiset yhteiskunnalliset näkökulmat. (Häikiö 2000, 68.)

Seminaarin osanottajista muodostettiin työryhmät, jotka käsitelivät Rion konferenssin julkaisua ja pohtivat sen pohjalta kestävää kehitystä Lahdessa. Työryhmät kehittivät indikaattorit ja asettivat kestävän kehityksen tavoitteet, minkä jälkeen ympäristötoimi kokosi näiden pohjalta Lahti 2010 -vision. Tuloksena oli paikallisagenda eli "Lahti Agenda 21", jonka visio oli asetettu vuoteen 2010. Visiossa painottuivat kestävän kehityksen ekologiset näkökohdat. Taloudellinen ja sosiaalinen kestävä kehitys ei ollut esillä yhtä voimakkaasti. Tavoitteena oli, että Lahden seutu tunnetaan tulevaisuudessa kansainvälisesti ympäristöosaamisestaan. (Häikiö 2000, 68-69.)

Vaikka ympäristöfoorumin työryhmien työskentely päättyi vuonna 1997, jatkui sen toiminta kuitenkin edelleen muun muassa Patinassa, jossa toimii neuvonta ja

valistuspiste. Myös ympäristöviikko tavoittaa edelleen paljon asukkaita seutukunnan alueella. Seudullinen paikallisagendatyö Vellamoinen 21 käynnistyi ympäristöfoorumin toiminnan pohjalta samoin kuin Baltic Local Agenda 21Forum. Lahden kaupunki on myös aktiivisesti esitellyt toimintamalliaan yli 250 tilaisuudessa. (Häikiö 2000, 70-72).

4.2 Lahden kaupungin strategia 2025

Lahden kaupungin strategiassa 2025 määritellään kaupungin arvot ja toimintaperiaatteet, jotka ovat käsityksiä siitä, mikä on meille tärkeää. Strategiassa tehtyjä linjauksia noudatetaan kaupungin toiminnassa ja strategia on kaupunginvaltuuston keskeinen johtamisen väline. Lahden kaupungin visio on olla houkutteleva ja elinvoimainen ympäristökaupunki ja Lahti hakeekin asemaa Suomen johtavana ympäristökaupunkina. Kaupungin periaatteita ovat kehittämishalukkuus, kestävä kehitys, yhteisöllisyys ja vastuullisuus. Kestävän kehityksen periaatteen tavoitteena on, että

kaupunki kasvaa ja kehittyy ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla. Lahti on eri-ikäisten ja erilaisten ihmisten ja heidän yhteisöjensä terveellinen, turvallinen ja viihtyisä asumisen ja elämisen paikka. Kaupunki parantaa oman toimintansa energia- ja materiaalitehokkuutta sekä tukee ja ohjaa asukkaita ja muita toimijoita toimimaan ympäristöystävällisesti.
(Lahden kaupunki 2011a)

Strategia kattaa näin ollen hyvin myös Aalborgin sitoumusten eri osa-alueet sekä kestävä kehityksen sosiaalista, taloudellista ja ympäristöä koskevat puolet (Lahden kaupunki 2011b).

4.3 Aalborgin sitoumukset Lahdessa

Lahden kaupunginvaltuusto allekirjoitti Aalborgin sitoumukset lokakuussa 2007. Tuolloin sitouduttiin laatimaan peruskartoitus Lahden kaupungin kestävä kehityksen tilasta ja asettamaan tavoitteet ja toimenpiteet kestävä kehityksen

edistämiseksi. Lisäksi sitoumuksiin sisältyi tavoite jatkuvasta kehittämisestä ja seurannan järjestämisestä. (Lahden kaupunki 2011b.)

Lahden seudun ympäristöpalvelut (LSYP) koordinoi peruskartoitusta. Perustettiin työryhmä, joka koostui kaupunkikonsernin virkamiehistä. Työryhmän jäsenet tekivät esiarvioinnin sitoumusten toteutumisesta Lahdessa ja esiarviointia puolestaan käytettiin pohjana peruskartoituskyselyssä, joka lähetettiin 97 kaupunkikonsernin edustajalle marraskuussa 2008. Vastauksia saatiin suhteellisen vähän, vain 31 kappaletta, mutta eri toimialat olivat hyvin edustettuina. Peruskartoitukseen listattiin lisäksi keskeisimpiä mittareita ja haasteita. Peruskartoitus valmistui vuonna 2009, ja sen nimeksi annettiin ”Kestävän kehityksen tila Lahdessa”. (Lahden kaupunki 2009.)

Peruskartoituksessa käsiteltiin kaikki 10 Aalborgin sitoumusten osa-aluetta. Työ kuitenkin jatkui priorisoimalla tämänhetkiset painopistealueet ja linjaamalla Lahden kaupungin tavoitteet kestävän kehityksen edistämiseksi. Nämä tavoitteet ja toimenpiteet esiteltiin Lahden kestävän kehityksen ohjelma 2011 -raportissa. Raportti koottiin Aalborg-työryhmän ja toimialakohtaisten Aalborg-tiimien yhteistyönä. Aalborgin sitoumuksista valittiin Lahden kaupungin kannalta merkittävimmät teemat, joita kaikkien toimialojen pitäisi edistää omassa toiminnassaan. Näitä teemoja ovat Johtaminen kohti kestäväää kehitystä ja Vastuullinen kuluttaminen. Lisäksi osallisuuden parantaminen koskee koko kaupunkiorganisaatiota. Kaikkia koskevien sitoumusten lisäksi kaikkien toimialojen piti itse määritellä omaa toimintaansa parhaiten edistävät kestävän kehityksen tavoitteensa ja toimenpiteensä. Aalborgin sitoumusten kymmenestä osa-alueesta ainoastaan kohta kahdeksan eli Vahva ja kestävä paikallinen talous on jäänyt käsittelemättä Lahden kestävän kehityksen ohjelmassa. (Lahden kaupunki 2011b.) Muista osa-alueista on valittu vähintään yksi yksittäinen sitoumus ja osa-alueista kaksi, neljä ja kymmenen on otettu huomioon kaikki viisi sitoumusta, kuten taulukosta 1 nähdään.

TAULUKKO 1. Aalborgin sitoumusten kohdat Lahden kestävän kehityksen ohjelmassa (numerointi matriisin (liite 3) mukaan).

Lahden kestävän kehityksen ohjelma	Aalborgin sitoumusten kohdat
1. Johtaminen kohti kestävästä kehitystä	2. Johtaminen kohti kestävästä kehitystä (2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5) 10. Paikallisesta maailmanlaajuiseen (10.1, 10.2, 10.3, 10.4, 10.5)
2. Osallistuminen ja yhteisöllisyyden tukeminen	1. Hallinto (1.2, 1.3, 1.5)
3. Vastuullinen kulutus ja kestävä hankinnat	3. Yhteiset luonnonvarat (3.1) 4. Vastuullinen kulutus ja Elämäntapavalinnat (4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5)
4. Asukkaiden hyvinvoinnin lisääminen	7. Paikallinen toiminta terveyden puolesta (7.1, 7.3, 7.4) 9. Sosiaalinen tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus (9.2, 9.4)
5. Elinympäristömme	3. Yhteiset luonnonvarat (3.2) 5. Suunnittelu (5.2, 5.3, 5.4, 5.5) 6. Parempi liikkuvuus, vähemmän liikennettä (6.2, 6.4)

Sitoumusten ja niiden toteutumisen seurannan avulla Lahti pystyy tarkastelemaan omaa toimintaansa kestävästä kehityksen mittapuulla ja ne toimivat samalla eräänlaisena vertailukohtana tai tavoitetasona, johon pyrkii (Lahden kaupunki 2011b).

5 LAHDEN KESTÄVÄN KEHITYKSEN OHJELMAN 2011 TOTEUTUMISEN SEURANTATUTKIMUS

5.1 Seurannan tavoitteet ja toteutus

Tämän seurannan tavoitteena oli selvittää Lahden kestävän kehityksen ohjelmaan 2011 kirjattujen tavoitteiden ja niitä toteuttavien toimenpiteiden tämänhetkinen toteutuma. Keskeisin tutkimuskysymys toimeksiantajan kannalta oli toimenpideohjelman toteutuminen. Opinnäytetyön tekijä halusi lisäksi keskittyä opinnäytetyössään tarkastelemaan toimenpideohjelman onnistuneisuutta ja vaikuttavuutta kestävään kehitykseen Lahden kaupungissa.

Seuranta tehtiin vuoden 2012 touko-, kesä- ja elokuun aikana. Seuranta toteutettiin pääasiassa haastattelututkimuksena. Lisäksi tietoa kerättiin sähköpostikyselyjen avulla sekä kirjallisista lähteistä.

5.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmäksi valittiin kvalitatiivinen tutkimus, joka on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa todellisissa tilanteissa. Kvalitatiivinen tutkimus suosii ihmisiä tiedon keruun välineinä, ja kohdejoukko valitaan tarkoituksenomaisesti eikä satunnaisotoksena. Kvalitatiivinen tutkimus hyödyntää laadullisia metodeja, kuten haastatteluja, aineiston hankinnassa. Tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 165.)

Tutkimusmetodiksi valittiin puolistrukturoitu haastattelu. Puolistrukturoitu haastattelu on lomakehaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun välimuoto, jossa kysymykset ovat kaikille samat. Vastausvaihtoehtoja ei kuitenkaan ole, vaan haastateltavat voivat vastata omin sanoin. (Eskola & Suoranta 1998, Hirsjärven ym. 2000, 47 mukaan.)

5.3 Aineiston hankinta

Haastateltavat valittiin Aalborg-työryhmän ja tiimien jäsenistä. Haastateltavien määrää oli pakko rajata, sillä aikataulun puitteissa ei ollut mahdollista haastatella kaikkia mukana olleita. Yhteensä työryhmän ja tiimien jäseniä oli kaikkiaan 27 henkilöä. Muutama alkuperäisistä jäsenistä oli jäänyt eläkkeelle tai vaihtanut työpaikkaa. Haastateltavat henkilöt valittiin sen oletuksen perusteella, että kyseiset jäsenet osaisivat parhaiten kertoa heidän toimialaansa tai yksikköään koskevien toimenpiteiden ja tavoitteiden senhetkisestä tilasta. Haastateltavia kertyi 12 henkilöä. Lisäksi pelkästään opinnäytetyötä varten haastateltiin kahta kaupungin kestävän kehityksen työssä olennaisesti mukana olevaa henkilöä, jotka eivät ole olleet mukana Aalborgin sitoumustyössä. Nämä haastateltavat otettiin mukaan tutkimukseen toimeksiantajan yhteyshenkilön pyynnöstä. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyötä varten haastateltiin 14 henkilöä (liite 1).

Tietyt kysymykset kohdistettiin aina tietylle henkilölle. Varsinaisten seurantaan liittyvien kysymyksien lisäksi kaikille työryhmäläisille ja tiimiläisille esitettiin samat kuusi toimenpideohjelman vaikuttavuuteen liittyvää kysymystä opinnäytetyötä varten. Kysymykset sekä haastateltavat hyväksyttiin toimeksiantajan yhteyshenkilöllä ympäristönsuojelusuunnittelija Timo Permannolla.

Haastateltavia lähestyttiin sähköpostitse. Kun haastattelu-aika saatiin sovittua, haastateltaville lähetettiin kysymykset etukäteen. Haastattelutilanteessa vastauksista tehtiin kirjalliset muistiinpanot.

Aalborgin sitoumustyössä mukana olleet eivät aina välttämättä osanneet vastata kaikkiin heille esitettyihin seurantakysymyksiin. He yleensä suosittelivat ottamaan yhteyttä johonkin toiseen henkilöön toimialaltaan. Kyseiset henkilöt eivät olleet olleet mukana sitoumustyössä, joten heitä ei haastateltu opinnäytetyötä varten. Seurantakysymysten määrästä riippuen osaa käytiin tapaamassa henkilökohtaisesti ja osaa lähestyttiin sähköpostikyselyllä. Seurantakysymyksiin vastasi yhteensä 19

henkilöä (liite 2). Muutamaa kohtaan seurantatieto löytyi Lahden kaupungin intranetista tai internetsivuilta.

5.4 Haastattelurunko

Seurantatietojen keruun lisäksi kaikille haastateltaville oli yhteisiä kysymyksiä kuusi kappaletta. Haastattelukysymykset olivat kaikille haastatelluille samat, mutta niiden sanamuoto vaihteli välillä. Tämä on kuitenkin Robsonin (1995) näkemyksen mukaan hyväksyttävää puolistrukturoiduissa haastatteluissa (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47). Kysymykset liittyivät toimenpideohjelmaan ja kestävän kehityksen työhön Lahdessa. Tutkimuskysymykset olivat:

1. Ovatko valitut mittarit olennaisia?
2. Ovatko toimenpiteet ja tavoitteet hyviä? Ovatko ne riittäviä kokonaisuuden kannalta?
3. Millainen on sitoutumisen aste kestävän kehityksen työhön?
4. Onko toimialojen välinen yhteistyö toimivaa?
5. Miten työ jatkuu tulevaisuudessa? Mitä seuraavien toimenpiteiden pitäisi olla?
6. Mitä haasteita tai esteitä on asioiden eteenpäin viemisessä?

5.5 Aineiston analyysi ja tulkinta

Laadullisen aineiston analyysi alkaa yleensä jo haastattelutilanteessa. Haastattelija voi haastatelleessaan tehdä havaintoja asioista ja ilmiöistä esimerkiksi niiden toistuvuuden perusteella. Analyysitekniikat ovat moninaisia, koska laadullisessa tutkimuksessa on hyvin vähän standardoituja tekniikoita. Myös työskentelytapoja on monia. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 136.)

Tässä opinnäytetyössä aineiston analyysin lähestymistavaksi valittiin tapa, jossa haastattelija tulkitsee keräämäänsä aineistoa. Aineiston analyysi tarkoittaa sen järjestämistä ja selventämistä. Menettely on välttämätön laajan aineiston kohdalla. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 137.) Aineiston analyysin lopullinen tavoite ei kuitenkaan ole sen järjestely vaan aineistoa pyritään yhdistelemään. Yhdistely tarkoittaa sitä, että samankaltaisuuksia ja säännönmukaisuuksia yritetään löytää. Tarkastelussa löydetään niiden lisäksi usein myös säännönmukaista vaihtelua ja muista poikkeavia tapauksia. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 150.)

Aineiston tulkintaa tehdään kvalitatiivisessa tutkimuksessa koko tutkimusprosessin ajan. Tutkija tekee havainnoistaan ja haastatteluistaan tulkintoja jo ”kentällä liikkeessään”. Aluksi tulkinnat ovat kokonaisvaltaisia, kun taas tietyissä osin tutkimusta tulkinnat voivat kohdistua yksityiskohtaisiin osiin. Lopuksi yhteenvetoa laadittaessa tutkija pyrkii luomaan jälleen kokonaisvaltaisen selityksen tutkimalleen ilmiölle. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 152.) Tässä tapauksessa aineiston tulkinta tarkoitti haastattelumuistiinpanojen analysointia ja päätelmien tekoa niiden pohjalta.

6 SEURANNAN TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU

Seurannan tulokset esitellään tiivistetysti matriisissa (liite 3), jonka rakenne perustuu tavoite- ja toimenpideohjelmaan (Lahden kaupungin kestävän kehityksen ohjelma 2011), jossa nämä kestävästä kehityksestä toteuttavat tavoitteet ja toimenpiteet on esitelty. Matriisiin lisäksi toteutumaa arvioidaan sanallisesti. Kvalitatiivisesti analysoidun haastatteluinestön tulokset esitetään sanallisessa muodossa.

6.1 Tavoitteet

Lahden kestävän kehityksen ohjelmassa on yhteensä 24 tavoitetta, joista kaksi on kaikkia toimialoja koskevia tavoitteita. Muut tavoitteet ovat toimialojen tai yksiköiden itsellensä määrittelemiä.

Toimenpideohjelmaan valittuja tavoitteita pidettiin yleisesti haastateltujen keskuudessa olennaisina ja hyvinä, koska suurin osa niistä on hyvin konkreettisia. Valitut tavoitteet ovat senkin puolesta olennaisia, että monet niistä ovat valtuustotason tavoitteita ja lähtöisin kaupungin strategiasta.

Toimenpideohjelman tavoitteet siis osaltaan jalkauttavat kaupungin strategiaa ja kuvaavat kestävän kehityksen suuntaa Lahdessa. Osa tavoitteista on puolestaan lähtöisin kaupungin strategiaa toteuttavista prosesseista tai jopa valtakunnallisia tavoitteita, minkä takia niiden kirjaus toimenpideohjelmaan on hyvin perusteltua. Tällaisia tavoitteita ovat esimerkiksi energiankulutuksen pienentäminen kaupunkiorganisaatiossa, pitkäaikaissairaiden terveyshyötymallin käyttöönotto sekä palveluprosessien kuvaaminen ja kehittäminen. Toisaalta kuitenkin juuri uudet ja jopa radikaalit tavoitteet uupuvat toimenpideohjelmasta. Tämä johtuu luultavasti siitä syystä, että resurssit eivät ole riittävät suurten ja uusien tavoitteiden toteuttamiseen.

Kysyttäessä haastateltavien mielipidettä tavoitteiden vaikuttavuudesta kestävästä kehityksestä oli heidän mielestään sitä vaikea arvioida. Ovatko tavoitteet riittäviä kokonaisuuden kannalta, on hyvin hankala arvioida ilman laajaa seurantajärjestelmää. Tuloksia täytyisi lisäksi olla useammalta vuodelta, jotta mahdollisen kehityksen ja vaikutukset voisi nähdä.

6.2 Toimenpiteet

Tavoitteita toteuttavat toimenpiteet ovat suurimmaksi osaksi hyvin konkreettisia, joten niiden toteutumiseen on helppo itse vaikuttaa. Haastatellut mielsivät määritellyt toimenpiteet onnistuneiksi ja nykyisten resurssien puitteissa mahdollisiksi. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta määritellyt toimenpiteet ovat pääosin hyviä ja toteutettavissa sekä edistävät tavoitteisiin pääsyä. Esimerkki tällaisesta toimenpiteestä on uusien kevyen liikenteen väylien rakentaminen, kun tavoitteena on pyöräilyn osuuden kasvattaminen kuljetuista matkoista.

Joidenkin toimenpiteiden kohdalla ongelmana kuitenkin on, että ne eivät välttämättä toteuta itse tavoitetta. Esimerkiksi kohdan 3.2.2 tavoite ”Ympäristöinformaation ja –neuvonnan jakamista kehitetään” toimenpiteiksi on merkitty Kaisla ympäristöneuvonta-auton kierrokset ja ympäristöviikon toteuttaminen. Kuitenkaan näiden toimenpiteiden toteutuminen ei välttämättä suoraan merkitse ympäristöinformaation ja –neuvonnan jakamisen kehittämistä, vaikka mainittu toimenpide luokin tavoitteen toteutumiseksi aiempaa parempia edellytyksiä. Myös esimerkiksi tavoitteen 3.1.5 ”Vähennetään kaupunkiorganisaation kuljetusten ympäristövaikutuksia” toimenpiteeksi on merkitty ”Selvitetään mahdollisuudet parantaa logistiikkaa sosiaali- ja terveystoimialan kotihoidossa sekä kunnallistekniikan kuljetuksissa liittyen tavaraliikenteeseen ja jätehuoltoon”. Toimenpide on siis pelkkä selvittäminen, joka ei kuitenkaan vielä itsessään vaikuta mitenkään kuljetusten ympäristövaikutusten vähenemiseen. Toimenpiteitä voidaan toteuttaa ilman, että minkäänlaista kehitystä tapahtuu. Näiden tavoitteiden ja niitä toteuttavien toimenpiteiden kohdalla ilmenee mittaamisen ongelma. Toimenpiteiden vaikuttavuutta tavoitteeseen on yhtä lailla vaikea mitata kuin tavoitteiden vaikuttavuutta kestävään kehitykseen.

Ohjelmasta löytyy lisäksi yksi kohta, jossa tavoitteelle ei ole määritelty lainkaan sitä toteuttavaa toimenpidettä. Tavoitteelle 4.1.3 ”Korkea-tasoinen lukio-opetus. Ylioppilaskirjoitusten pakollisten aineiden tulokset valtakunnallista keskitasoa, Yo-tutkinon suorittavista 80 % läpäisee lukion 3 vuodessa” ei ole määritelty

toimenpidettä, vaikka tavoitteelle 4.1.2 ”Peruskoulun oppilaiden hyvä sijoittuminen (98 % päättävästä ikäluokasta) jatko-opintoihin” vastaavasti taas on. Myös tavoitteen 4.1.3 kohdalle olisi tarpeen lisätä toimenpide, koska tavoitteeseen pääsyyn ei ole mahdollista vaikuttaa ilman sitä.

Esimerkki huonosta toimenpiteestä on tavoitteen 4.2.2 toimenpide ”Vammaisen henkilön tarvitsemien palvelujen ja tukitoimien selvittämiseksi laaditaan palvelusuunnitelma”, koska tämä toimi on jo itsessään lakisääteinen. Jos toimenpidettä on joka tapauksessa toteutettava, ei se tuo lisäarvoa tavoitteen toteutumiseen ja sen tilalle olisi määriteltävä toinen toimenpide. Esimerkiksi tavoitteen 3.2.3 ”Kestävän kehityksen, kuten ”Vihreä lippu –toiminnan kehittäminen kouluissa ja päiväkodeissa” toimenpide ”Kaikilla kouluilla on oma toiminnallinen ympäristötavoite” on myös ongelmallinen, koska toimenpide on ennemminkin tavoite eikä varsinainen toimenpide. Tällaisia ongelmakohtia pitäisi pohtia jatkossa ja määritellä uusia toimenpiteitä tavoitteeseen pääsemiseksi.

6.3 Seurantamittarit

Valittuja seurantaindikaattoreita pitäisi joissain tapauksissa tarkastella uudelleen ja laatia uusia vanhojen tilalle, koska ne eivät kuvaa tavoitteiden toteutumista. Tällaiset indikaattorit on pääasiassa valittu, koska niihin on ollut saatavissa tietoa ilman uusien seurantajärjestelmien kehittämistä. Osalle toimenpiteistä ei ole ohjelmassa esitetty mitään seurantamittaria, jolloin seurannan luotettava toteuttaminen on mahdotonta. Mittari puuttuu myös monelta sellaiseltakin toimenpiteeltä, johon se olisi ollut helppo määritellä. Esimerkiksi matriisin kohdassa 3.1.5 ”Hankitaan sähköautoja kotihoidon käyttöön” voitaisiin seurantamittariksi kirjata ”Hankittujen sähköautojen määrä”. Joissain tapauksissa toimenpiteelle taas on määritelty sellainen mittari, jota ei pystytä nykyisillä resursseilla seuraamaan, koska tiedon saamiseksi vaadittaisiin esimerkiksi laajoja väestötutkimuksia. Tästä esimerkkinä toimii kohta 4.1.4 ”Liikuntapalvelut tukee kolmannen sektorin toimijoiden tuottamia harrastusmahdollisuuksia”, jonka mittari on organisoituun, liikuntapalveluiden eri tavoin tukemaan liikuntaan osallistujien määrä.

Matriisiin (liite 3) on lisätty ehdotuksia mahdollisiksi mittareiksi ja ne on kirjattu punaisella värillä erotukseksi jo olemassa olevista mittareista. Joihinkin kohtiin on kuitenkin melko hankalaa määritellä minkäänlaista mittaria. Esimerkiksi kohta 5.2.1 ” Selvitetään yleiskaavatyön yhteydessä uusien kerrostaloalueiden kaavoitusedellytyksiä painopisteenä julkisten liikenneyhteyksien tuntumassa olevat alueet. Työpaikkatoimintoja ja asunnontuotantoa yhdistävien alueiden toteutusmahdollisuuksia selvitetään maankäytön suunnittelussa. Asuntoalueille laaditaan kehittämissuunnitelmia ja tehdään niiden mukaisia toimenpiteitä.” on yksi ongelmallisimmista, koska tähän toimenpiteeseen sisältyy oikeastaan useampi erillinen toimenpide. Jotta mittarit voitaisiin määritellä, pitäisi ne erottaa omiksi toimenpiteikseen, koska yhtä yhtenäistä mittaria on mahdotonta määritellä.

Haastatteluissa tuli kuitenkin ilmi, että haastatellut pitivät valittuja mittareita parhaina mahdollisina, mitä tällä hetkellä on saatavana. Hyvänä asiana pidettiin, että mittarit ovat konkreettisia, jolloin kehityksen seuraaminen ja tiedon tilastointi on helppoa. Osa mittareista on valittu jo olemassa olevista tunnusluvuista, joten niiden käyttö on siinä mielessä perusteltua. Toisaalta osa haastatelluista oli sitä mieltä, että käytössä olevat mittarit ovat puuttellisia eivätkä ole kovin kuvaavia. Ne eivät välttämättä kerro mitään toimenpiteiden toteutumisesta tai tavoitteeseen pääsystä. Ongelmana on, miten saisi mitattua ”oikeaa tietoa”. Määrällisten mittareiden lisäksi olisi kehiteltävä laadullisia mittareita, jotka kuvaisivat paremmin toteutumisastetta. Tällaisia mittareita voisivat olla esimerkiksi asiakastytyväisyyskyselyjen tulokset. Toinen suuri ongelma on vaikuttavuuden mittaaminen, koska se vaatisi kokonaan uusien seurantajärjestelmien kehittämistä.

6.4 Toteutuma

Tavoitteita toteuttavat toimenpiteet ovat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta käynnistyneet. Ainoastaan kaksi toimenpidettä, joille aikatauluksi on merkitty vuosi 2011, eivät ole toteutuneet. Lisäksi muutamat jatkuvat toimenpiteet eivät ole vielä käynnistyneet. Kaiken kaikkiaan suurinta osaa toimenpideohjelmassa esitellyistä toimenpiteistä on kuitenkin toteutettu. Suurimmassa osassa toimenpiteistä on kyseessä jatkuva prosessi, joten niiden kokonaistoteutumaa ja

vaikutusta tavoitteeseen on vaikea arvoida, koska vasta ensimmäinen vuosi ohjelmatyön aloittamisen jälkeen on käynnissä.

Seurannan tulokset ja yksittäisten toimenpiteiden tämän hetkisen toteutuman voi nähdä matriisiin (liite 1) koottuna. Toimenpiteiden isosta määrästä johtuen on toteutumaa hankalaa käsitellä sanallisesti, joten se on esitetty tiivistetysti matriisimuodossa.

Ohjelmatyön seuraavassa vaiheessa jo toteutuneiden toimenpiteiden tilalle olisi määriteltävä uusia toimenpiteitä, jotta kestävä kehitys edistävää työtä jatkuisi edelleen.

6.5 Sitoutuminen kestävä kehityksen työhön käytännössä

Lahden kaupunki on sitoutunut linjauksissaan ja strategiassaan merkittävästi kestävä kehityksen edistämiseen kaupungissa. Lahti tavoittelee asemaa Suomen johtavana ympäristökaupunkina ja kestävä kehityksen edelläkävijänä. (Lahden kaupunki 2011a.) Haastatteluissa kuitenkin ilmeni, että linjausten ja strategian jalkauttaminen käytäntöön ei ole haastateltujen mielestä onnistunut toivotulla tavalla. Käytännön tekoja kaivattiin enemmän "juhlapuheiden" sijaan. Moni haastatelluista koki, että toimialojen johdot eivät ole sitoutuneet tarpeeksi merkittävästi kestävä kehityksen edistämiseen. Tämä ilmenee siinä, että kestävä kehitystä ei tarpeeksi linjata tai johdeta ylhäältä päin vaan lähinnä yksittäiset ihmiset ovat sitoutuneet. Ylimmän johdon parempaa sitoutumista kaivattiin, koska se on keskeistä asioiden edistämisen kannalta. Monen mielestä myöskään poliitikot eivät ole sitoutuneet loppuun asti. Lahden kaupungin strategiassa kestävä kehityksellä on keskeinen osa, mutta siitä huolimatta monen mielestä ei ole osoitettu tarpeeksi resursseja kestävä kehityksen toimenpiteitä varten. Ongelmana on, että tavoitteita ja toimenpiteitä kestävä kehitykselle on asetettu ilman, että lisää rahaa tai henkilöresursseja olisi osoitettu niitä varten, joten sitoutumisen koettiin jääneen puolitehen.

Sitoutuminen kaikkiin kestävä kehityksen osa-alueisiin ei myöskään ole haastateltavien mielestä yhtä hyvä. Ekologinen kestävä kehitys on jäänyt

vähemmälle huomiolle kuin sosiaalinen ja taloudellinen kestävä kehitys. Ymmärrettävästi kuitenkin eri osa-alueet ovat eri painoarvoiset eri toimialoilla. Vähitellen on kuitenkin alettu ymmärtää, että ympäristön hyvinvointi on tärkeää, koska se on yhtä kuin ihmisten hyvinvointi, ja ekologiseen kestäväan kehitykseen aletaan kiinnittää enemmän huomiota. Koko kaupunki muun muassa tavoittelee kaikille toimistoilleen Green Office -ympäristömerkkiä. Se, mitä ennen pidettiin "viherpiiperryksenä", on nykyään osa velvoittavaa toimintakultuuria.

Henkilöstön asenteet ja yleinen ilmapiiri ovat hiljalleen muuttumassa haasteteltujen mielestä tiedostavammaksi ja enemmän vastuuta tunnetaan kaupungin kestävästä kehityksestä ja toiminnasta. Uudet ja nuoret työntekijät ja virkamiehet ovat vastaanottavaisempia uusille ideoille eivätkä koe kestäväan kehityksen huomioimista vain joksikin ylimääräiseksi osaksi, jota pitää tehdä oman työn ohella. Toisaalta sitoutuminen on hyvin henkilösidoista, koska osa työntekijöistä ei edes tiedä, mitä heidän toimialansa tai yksikkönsä kohdalta on kirjattu Lahden kaupungin kestäväan kehityksen ohjelmaan. Tämä toisaalta kertoo osaltaan huonosta sitoutumisesta siinäkin mielessä, että tiedottaminen asiasta on jäänyt vähäiselle huomiolle, vaikka siihenkin on sitouduttu Aalborgin sitoumusten allekirjoituksen yhteydessä.

6.6 Toimialojen välinen yhteistyö

Toimialojen välinen yhteistyö on haastateltavien mielestä parantunut viime vuosina aiempaan nähden. Toimialojen välisessä yhteistyössä on vielä parantamisen varaa, mutta yhteistyö konserniyhtiöiden kuten esimerkiksi Lahden Aterian ja Lahden Tilakeskuksen kanssa on sujuvaa. Oman haasteensa yhteistyölle tuo juuri kaupunkiorganisaation toimialoihin perustuva jako, mutta yleinen mielipide oli, että sektoraaisuus on hieman vähentynyt ja enemmän yhteistyötä on päässyt syntymään toimialojen välille. Esimerkiksi raha ja muut resurssit ovat sektorisidonnaisia ja se hankaloittaa yhteistyötä. Yhteistyön luominen ja ylläpitäminen on pitkälti myös johtamisen kysymys. Prosessien eriaikaisuus ja hitaus luovat myös omat haasteensa yhteistyön kehittymiselle.

Haastatteluissa lisäksi ilmeni, että yhteistyö on pitkälti myös henkilösidonnaista. Tiedetyt aktiiviset henkilöt eri toimialoilta ovat usein monessa mukana.

Yhteistyötä syntyy yleensä tarpeeseen ja joidenkin toimialojen tai yksiköiden välillä yhteistyön kehittyminen on luonnollisempaa kuin toisten. Esimerkiksi sivistyspuolella ja sosiaali- ja terveystoimialalla yhteistyötä on syntynyt luonnollisesti niiden välille, kun taas teknisen ja ympäristötoimialan kanssa ei yhteistyön tekeminen ole ollut välttämätöntä. Jotkin prosessit, kuten esimerkiksi hyvinvointikertomuksen laatiminen, vaativat kaikkien alojen välistä yhteistyötä. Lisäksi erilaiset ohjaus- ja työryhmät sekä sektorit ylittävät hankkeet vaativat yhteistyötä alojen välillä. Hankkeiden puitteissa rakennetun yhteistyön kohdalla harmillista on, että se usein katkeaa hankkeen loputtua, koska hankkeet eivät ole jatkuvia kuten esimerkiksi jotkin työryhmät. Monet haastatelluista ilmaisivat huolensa myös Aalborgin sitoumustyötä varten muodostettujen työryhmän ja eri toimialoja edustavien tiimien yhteistyön jatkuvuudesta. Yhteistyö on hiipunut hiljalleen vuoden aikana, vaikka sitä pitäisi pitää yllä. Suuri ja perustavanlaatuinen työ on tehty työryhmää ja tiimejä perustettaessa ja hyvä pohja yhteistyölle eri toimialoja edustavien virkamiesten kesken on saatu aikaan. Haastatellut toivoivat yhteistyön vahvistamista ja jatkumista.

6.7 Tulevaisuuden näkymät sekä haasteet ja esteet

Suurimmat haasteet ovat tulleet ilmi jo edellä. Näitä ovat muun muassa resurssien ja yhteistyön puute sekä heikko sitoutuminen kestäväen kehityksen työhön. Myös Aalborgin sitoumusten tulevaisuus ja jatkuvuus on haastateltujen mielestä tällä hetkellä epävarmaa. Sen tulevaisuuden rooli on vielä selkeytymätön ja vetovastuuta ei ole osoitettu kenellekään. Haaste on, miten työ pidetään tulevaisuudessa hengissä ja keskustelu käynnissä. Esimerkiksi tiedottamista ja uutisointia pitäisi lisätä, jotta Aalborgin sitoumukset pysyisivät pinnalla ja ihmisten tietoisuudessa. Ohjelma pitäisi ottaa taas esiin ja aktiivisesti käsiteltäväksi ja järjestää tiimiläisten ja työryhmäläisten kokoontumisia, joita haastatellut toivoivat lähes poikkeuksetta. Sitoumukset pitäisi saada keskeisiin asiakirjoihin ja pysyväksi osaksi strategiaproessia. Strategian vahvistaminen ja

sitoumusten syventäminen on tulevaisuuden kannalta tärkeää. Haasteena on saada strategia jalkautettua käytäntöön kaikille aloille ja osaksi toimintakulttuuria.

Myös ihmisten asenteet niin kaupunkiorganisaation työntekijöiden kuin kaupunkilaistenkin keskuudessa nähtiin isona haasteena. Asenteiden muuttuminen on hidasta, ja monet ovat välinpitämättömiä. Esimerkiksi työntekijöille olisi hyvä järjestää koulutusta ja asennekasvatusta, jotta suhtautuminen ympäristöasioihin ja kestäväan kehityksen edistämiseen muuttuisi myönteisempään suuntaan.

Haastateltujen mielestä myös johdolta puuttuu rohkeutta muuttaa käytäntöjä. Koska asenteiden muuttuminen on hidasta, olisi ohjauksen tultava vahvemmin ylhäältä. Erään haastateltavan mielestä tietoisuuden herättely on kuitenkin onnistunut Green Office -ympäristömerkin tavoittelun myötä ja asenteet työntekijöiden keskuudessa ovat muuttuneet myönteisemmiksi. Erilaiset kannustuskeinot, kuten esimerkiksi työmatkapyöräilyn tukeminen, voisivat myös auttaa asenteiden muuttumiseen.

Ehkä suurimpana haasteena haastatellut kokivat resurssien puutteen. Rahaa, aikaa tai esimerkiksi henkilöresursseja ei osoiteta tarpeeksi kestäväan kehityksen työhön. Tavoitteet ja toimenpiteet on merkitty Lahden kestäväan kehityksen ohjelmaan ja pohjautuvat kaupungin strategiaan, joten niitä varten pitäisi osoittaa myös resursseja. Koska resursseja ei ole osoitettu näitä toimia varten, on se haastateltujen mielestä merkki myös johdon sitoutumattomuudesta. Osa koki hyvin turhauttavana kestäväan kehitystä edistävien toimien toteuttamisen oman työnsä ohella.

Haastatteluissa tuli ilmi monia haasteita, joita liittyy kestäväan kehityksen työhön, mutta ei niinkään esteitä. Yksi mahdollinen este haastateltavien mielestä on kuitenkin tulevat vaalit ja uudet päättäjät, joilla on suuri vaikutus siihen, miten kestäväan kehitystä edistetään Lahdessa tulevaisuudessa. Uusi valtuustokausi tuo tullessaan uuden päivityksen kaupungin strategiasta.

6.8 Seurannan ongelmat

Seurannan tekeminen on nykyisellään vaivalloista ja aikaa vievää. Ongelmana tällä hetkellä on, että vaikkakin toimenpiteitä toteuttavat vastuutahot on määrätty, ketään ei ole vastuutettu pitämään kirjaa toimenpiteiden senhetkisestä tilasta toimialalla tai yksikössä. Myöskään koordinoinnin päävastuuta ei ole osoitettu kenellekään, mikä on tällä hetkellä suurin ongelma. LSYP koordinoi sitoumustyötä peruskartoitusprosessin sekä ohjelmatyön aikana, mutta jatkon osalta vastuutahoa ei sovittu. Tämä opinnäyteyö ja sen puitteissa ensimmäinen seuranta toteutettiin toimeksiantona ympäristönsuojelusuunnittelija Timo Permannelle, joka oli vahvasti mukana myös sitoumustyön aiemmissa vaiheissa.

Tietojen keruu oli suurimmaksi osaksi tietystä asiasta tietävän henkilön etsimistä, koska työssä mukana olleet eivät osanneet vastata kaikkiin kohtiin. Siksi esimerkiksi kaikkia toimialoja koskevien tavoitteiden kohdalla tämänhetkisten tietojen kerääminen on tällä hetkellä lähestulkoon mahdotonta. Jos haluttaisiin kattavat tiedot, ne pitäisi kerätä toimialoilta yksiköittäin ja se on liian aikaa vievää ja vaivalloista. Seuranta pitäisi saada sisäänrakennettua työhön ja osaksi perusprosesseja samoin kuin esimerkiksi hyvinvointikertomus. Tällöin tietojen raportointi tapahtuisi automaattisesti.

6.9 Jatkotutkimusehdotukset ja -toimenpiteet

Seurannan tai kestäväen kehityksen ohjelmatyön koordinoinnin päävastuu ei ole tällä hetkellä osoitettu kenellekään kaupunkiorganisaatiossa. Lahden seudun ympäristöpalvelut koordinoi sitoumustyötä sitoumusten allekirjoituksen jälkeen, mutta ei ole enää vastuussa ohjelmatyön jatkosta. Ohjelmatyön jatkuvuuden kannalta olennaista olisi määrittää, kuka vastaa koordinoinnista tulevaisuudessa. Suurin osa haastatelluista oli sitä mieltä, että konsernipalvelujen pitäisi ottaa vastuu koordinoinnista, jotta sitoumukset saataisiin tehokkaammin läpi organisaatioon.

Ohjelmaan pitäisi saada useita uusia mittareita, jotka kertovat toteutumisasteesta. Jo olemassa olevien mittareiden kohdalla pitäisi miettiä, ovatko ne edelleen

relevantteja. Myös seurantamittareiden tarkempi kohdentaminen eräille toimenpiteille olisi jatkossa tarpeen. Tällä hetkellä vaikuttavuuden arviointi on hyvin haasteellista ilman laadullisia mittareita, jotka kuvaisivat toimenpiteiden vaikuttavuutta ja tavoitteiden toteutumista. Valmista kestävän kehityksen seurantamittaristoa juuri Aalborgin sitoumusten toteutumisen seurantaan ei ole olemassa.

Jatkossa kestävän kehityksen työtä pitäisi laajentaa muille Aalborgin sitoumusten osa-alueille ja mahdollisesti priorisoida painopistealueet uudelleen. Tärkeää olisi miettiä, edistävätkö nykyiset tavoitteet toivotulla tavalla Lahden kaupungin kestävää kehitystä vai pitäisikö niitäkin päivittää. Toisaalta kuitenkin tavoitteiden valinta on perusteltua, koska ne mukailevat suurelta osin valtuustotasoisia strategisia tavoitteita. Kuitenkin vuonna 2013 aloittava uusi kaupunginvaltuusto päättää uudesta strategiasta.

Haasteena jatkossa on saada kestävä kehitys osaksi toimintakulttuuria, jotta se ei olisi vain jokin ylimääräinen asia oman työn ohella. Yhteistyön kehittäminen eri toimialojen kesken sekä riittävien resurssien varmistaminen olisi tärkeää, jotta työn jatkuvuus tulevaisuudessa olisi taattu. Kestävän kehityksen toteuttaminen edellyttää kuntaorganisaatioiden hallintokuntarajat ylittävää pysyvää yhteistyötä.

Kestävä kehitys on määritelty Lahden strategiseksi arvoksi (Lahden kaupunki 2011a) ja Aalborgin sitoumustyön rooli tällä hetkellä on pääasiassa seurata, miten hyvin Lahden kaupungin strategia ja sitä toteuttavat prosessit tukevat kestävä kehitystä (Lahden kaupunki 2011b). Aalborgin tavoitteiden toteutumisen arviointi täydentää osaltaan laajemmin tapahtuvaa strategian arviointia valtuustokauden päättyessä vuonna 2012 (Lahden kaupunki 2011a). Edellä mainittu huomioon ottaen seuranta on järjestetty puutteellisesti ja sitoumustyötä ei ole saatu jalkautettua osaksi kaupunkiorganisaation toimintaa toivotulla tavalla. Jatkossa olisi luotava pysyvä käytäntö, jotta Aalborgin sitoumustyö jatkuisi myös tulevina vuosina. Sen pitäisi olla yksi perusprosesseista, jotta toimista raportoiminen ja uusien toimenpiteiden asettaminen olisi osa kaupungin organisaatioiden jatkuvaa vuosittaista toimintaa.

Jatkon kannalta olisi tärkeää selkeyttää Aalborgin sitoumusten roolia ja määrittää sen tarkka rooli kaupungin kestävän kehityksen työssä. Onko sitoumusten tarkoitus olla pelkästään kestävän kehityksen seurantaväline ja toimia näkökulmana strategiaan vai pitäisikö sen asettaa uusia tavoitteita strategiaan? Vai pitäisikö kaupungin strategian itsessään olla kestävän kehityksen ohjelma kuten esimerkiksi Växjön kaupungissa Ruotsissa (Budget för Växjö kommun 2012).

7 YHTEENVETO

Pääasiassa Lahden kestävän kehityksen ohjelmassa 2011 esitellyt toimenpiteet ovat lähteneet hyvin käyntiin ja suurimmassa osassa on pysytty tavoiteaikataulussa. Toimenpiteitä tulisi kuitenkin tarkastella kriittisesti ja tarvittaessa muuttaa, koska kaikkien toimenpiteiden vaikuttavuutta tavoitteiden toteutumiseen ei ole arvioitu. Seuraavassa ohjelmavaiheessa pitäisi analysoida paremmin kunkin uuden toimenpiteen vaikutukset ohjelman tavoitteiden toteutumiseen.

Tämänhetkisten toimenpiteiden vaikuttavuutta kestävän kehityksen edistymisen kannalta tulisi jatkossa yrittää arvioida, koska tavoitteisiin pääseminen ja toimenpiteiden toteuttaminen eivät suoraan kerro kestävän kehityksen edistymisestä. Toimenpiteet ovat osin hyvin kunnianhimoisia ja laajoja, jopa kaikkia toimialoja koskevia pitkän aikavälin toimenpiteitä, joiden merkitys kaupunkiorganisaation kannalta on suuri. Osa tavoitteita toteuttavista toimenpiteistä on puolestaan hyvin lyhyen aikavälin (vuosi 2011) toimenpiteitä, joten uusia olisi määriteltävä työn jatkuvuuden ja kehittymisen takaamiseksi. Lisäksi jatkossa pitäisi ohjelmatyötä pyrkiä laajentamaan ja ottaa huomioon loputkin osa-alueet ja yksittäiset sitoumukset, jotta kestävän kehityksen eri osa-alueet olisivat mahdollisimman laajasti katettu.

Lisäresursseja olisi osoitettava mahdollisuuksien mukaan, jotta kestävän kehityksen toimenpiteitä voitaisiin paremmin toteuttaa ja myös tavoitteisiin päästä määrärajan puitteissa. Lisäksi toimialojen välistä yhteistyötä olisi pyrittävä kehittämään ja vahvistamaan ja jo syntynyttä yhteistyötä olisi vaalittava ja pidettävä yllä. Toimialojen johtojen olisi myös saatava mukaan yhteistyöhön ja sitouduttava merkittävämmiin kestävän kehityksen edistämiseen toimialoillaan.

Jotta sitoumustyö pysyisi jatkossakin hengissä, pitäisi jonkun ottaa vastuu työn koordinoinnista. Tällä hetkellä kaupunkiorganisaatiossa ei ole vastuutahoa, joka vastaisi mm. kestävän kehityksen työryhmien tapaamisten järjestämisestä, seurantaraportin kokoamisesta ja tiedottamisesta. Lisäksi yksittäisten

toimenpiteiden ja niiden indikaattorien seuraamiselle pitäisi nimetä vastuuhenkilöt, jotka keräävät tiedon toimiala- tai yksikkökohtaisesti.

Tällä hetkellä Aalborgin sitoumusten rooli Lahden kaupungissa on pääasiassa seurata, miten eri prosessit tukevat kestävästä kehitystä (Lahden kaupunki 2011b). Ohjelmatyön jatkuessa eteenpäin olisi roolia mahdollisesti mietittävä uudelleen ja selkeytettävä. Ohjelman rooli on epäselvä ja sen paikka vielä jäsentymätön Lahden kaupungin strategian ja sitä toteuttavien prosessien kentässä ja se on päällekkäinen muiden prosessien kuten esimerkiksi hyvinvointikertomustyön kanssa.

Lähteet

- City of Aalborg. 2012. List of signatories [viitattu 5.9.2012]. Saatavissa: <http://www.aalborgplus10.dk/default.aspx?m=2&i=308>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Häikiö, L. 2000. Kuntien paikallisagendat ja kestävän kehityksen ohjelmat: Tavoitteet, prosessi ja sisältö sekä kestävä yhdyskuntakehitys -teeman huomioiminen. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Kates, R., Parris, T. & Leiserowitz, A. 2005. What is sustainable development? Goals, Indicators, Values and Practice. Environment (Washington DC) Vol. 47, no. 3, s. 8 - 21.
- Kepa ry. 2012. Rio de Janeiro (YK) [viitattu 1.8.2012]. Saatavissa: <http://www.kepa.fi/toiminta/kampanjat-ja-vaikuttaminen/kansainvaliset-kokoukset/2012/rio-yk>
- Lahden kaupunki. 2009. Kestävän kehityksen tila Lahdessa 2009 [viitattu 1.8.2012]. Saatavissa: [http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/C5023A06232334C8C22575CB0047E6F3/\\$file/Aalborg_esite_web.pdf](http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/C5023A06232334C8C22575CB0047E6F3/$file/Aalborg_esite_web.pdf)
- Lahden kaupunki. 2011 a. Lahden kaupungin strategia 2025 (2011 päivitys) [viitattu 13.8.2012]. Saatavissa: [http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/64D261C1C96A7094C225789D002242D2/\\$file/strategia2025.pdf](http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/64D261C1C96A7094C225789D002242D2/$file/strategia2025.pdf)
- Lahden kaupunki. 2011 b. Lahden kestävän kehityksen ohjelma 2011 [viitattu 1.8.2012]. Saatavissa: [http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/5546D480F0F36D6DC2257956003B1DFD/\\$file/Lahden_kestavan_kehityksen_ohjelma.pdf](http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/5546D480F0F36D6DC2257956003B1DFD/$file/Lahden_kestavan_kehityksen_ohjelma.pdf)

Lahden kaupunki. 2012a. Green City [viitattu 5.9.2012]. Saatavissa:

<http://www.lahti.fi/www/cms.nsf/pages/5EC7F798021D524FC2257746002220A6?opendocument>

Lahden kaupunki. 2012b. Kymppi – työkaluja ympäristöystävälliseen palveluketjuun –hanke [viitattu 5.9.2012]. Saatavissa:

<http://www.lahti.fi/suomi/kymppi>

Lahden kaupunki. 2012c. Lahden kaupunginvaltuuston pöytäkirja 10.10.2011, § 124 [viitattu 28.8.2012]. Saatavissa:

<http://www.lahti.fi/www/cms.nsf/pages/5B030BC8C6EC3848C2256F9600482708>

Lahden kaupunki. 2012d. Organisaatio [viitattu 5.9.2012]. Saatavissa:

<http://www.lahti.fi/www/cms.nsf/pages/3873D58DDC45D16DC2256F97002478E2>

Lahden kaupunki. 2012e. Tekninen ja ympäristötoimiala [viitattu 5.9.2012].

Saatavissa:

<http://www.lahti.fi/www/cms.nsf/pages/69952FEAD11AB147C2256F4F00217AFE>

Lahden kaupunki. 2012f. Tietoja Lahdesta [viitattu 5.9.2012]. Saatavissa:

<http://www.lahti.fi/www/cms.nsf/pages/507863CE639BB6BEC2256FE70020C352?opendocument>

Lahti. 2012a. Kehittämishankkeet [viitattu 9.8.2012]. Saatavissa Lahden kaupungin intranetissa:

<http://intra.jul.lahti.fi/www/intra.nsf/pages/8CD0CFE7DA87D047C2256F48003B5CE9>

Lahti. 2012b. Organisaatiokaavio [viitattu 8.8.2012]. Saatavissa Lahden kaupungin Intranetissa:

[http://intra.jul.lahti.fi/www/imgintra.nsf/files/organisaatiokaavio_Lahti_10102011/\\$file/organisaatiokaavio_Lahti_10102011.pdf](http://intra.jul.lahti.fi/www/imgintra.nsf/files/organisaatiokaavio_Lahti_10102011/$file/organisaatiokaavio_Lahti_10102011.pdf)

Palmenia. 2004. SIL XXIX Congress [viitattu 25.10.2012.]. Saatavissa:

<http://www.palmenia.helsinki.fi/congress/sil2004/home/site.asp>

Suomen kuntaliitto. 2012. Aalborgin julistus ja sitoumukset [viitattu 1.8.2012].

Saatavissa: <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/yty/kestava-kehitys/aalborgin-julistus-ja-sitoumukset/Sivut/default.aspx>

Suomen kestävän kehityksen toimikunta. 1995. Kestävä kehitys. Lähivuosien toimenpiteitä Suomessa ja Suomen kansainvälisessä yhteistyössä. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Suomen kuntaliitto. 2008. Aalborg+10 – Kohti kestävää tulevaisuutta [viitattu 16.8.2012]. Saatavissa: <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/yty/kestava-kehitys/aalborgin-julistus-ja-sitoumukset/Documents/Aalborgin%20sitoumukset.pdf>

United Nations. 2012. Rio+20 [viitattu 1.8.2012]. Saatavissa:

<http://www.unric.org/fi/component/content/article/18-humanitarian-affairs/26128-rio20-ja-cop16>

Valtion ympäristöhallinto. 2012. Mitä on kestävä kehitys [viitattu 12.10.2012].

Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=280280>

Växjö kommun. 2012. Budget för Växjö kommun, med verksamhetsplan för 2013-2014 [viitattu 24.8.2012]. Saatavissa:

<http://www.vaxjo.se/upload/www.vaxjo.se/Kommunledningsforvaltningen/Ekonomikontoret/Budget2012.pdf>

LIITTEET

LIITE 1. Seurantaan varten haastattelut

Alm, S. 2012. Tutkimuspäällikkö. Lahden kaupungin konsernipalvelut. Haastattelu 28.8.2012.

Heinonen, P. 2012. Kuntoutuspäällikkö. Lahden kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala. Haastattelu 18.6.2012.

Hoikkanen, M. 2012. Liikenneinsinööri. Lahden kaupungin tekninen ja ympäristötoimiala. Haastattelu 8.6.2012.

Kanerva, S. 2012. Suunnittelija. Lahden tilakeskus. Haastattelu 5.6.2012.

Kaunisto, J. 2012. Käyttöpäällikkö. Lahden Sibeliustalo Oy. Haastattelu 12.6.2012.

Permanto, T. 2012. Ympäristönsuojelusuunnittelija. Lahden kaupungin tekninen ja ympäristötoimiala. Haastattelu 20.8.2012

Porra, K. 2012. Ympäristöjohtaja. Lahden kaupungin tekninen ja ympäristötoimiala. Haastattelu 12.6.2012.

Poutiainen, H. 2012. Terveysneuvontapalveluiden päällikkö. Lahden kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala. Haastattelu 1.6.2012.

Rantanen, V. 2012. Toimintayksikön päällikkö. Lahden kaupungin sivistystoimiala. Haastattelu 6.6.2012.

Reinikainen, J. 2012. Laatupäällikkö. Lahden kaupungin tekninen ja ympäristötoimiala. Haastattelu 13.6.2012.

Savolainen, M. 2012. Päiväkodin johtaja. Kanervan päiväkotia. Haastattelu 30.5.2012.

Toivonen, J. 2012. Käyttöpäällikkö. Lahden kaupunginteatteri. Haastattelu 14.6.2012.

Turunen, H. 2012. Lukiojohtaja. Lahden kaupungin sivistystoimiala. Haastattelu 13.8.2012.

Vauramo, S. 2012. Kehityspäällikkö. Lahden kaupungin konsernipalvelut. Haastattelu 25.5.2012.

LIITE 2. Seurantakysymyksiin vastanneet

Arola, J. Kiinteistöpäällikkö. Lahden tilakeskus.

Haverinen, P. Ylihoitaja. Lahden kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala.

Holopainen, A. Kartastopäällikkö. Lahden kaupungin tekninen ja ympäristötoimiala.

Kallio-Hult, E. Lastensuojelupalvelujen päällikkö. Lahden kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala.

Karhos, M. Kulttuuriasiainpäällikkö. Lahden kaupungin sivistystoimiala.

Karvinen-Jussilainen, A. Kaupunginarkkitehti. Lahden kaupungin tekninen ja ympäristötoimiala.

Lanki, T. Liikuntatoimenjohtaja. Lahden kaupungin sivistystoimiala.

Malin, I. Vesiensuojelupäällikkö. Lahden kaupungin tekninen ja ympäristötoimiala.

Moisanen, P. Projekti-insinööri. Lahden kaupungin tekninen ja ympäristötoimiala.

Louhela, M. Sosiaalipäällikkö. Lahden kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala.

Mälkiä, S. Lahden perusopetuksen kestävän kehityksen koordinaattori. Lahden kaupungin sivistystoimiala.

Olkkonen, M. Kotihoitopäällikkö. Lahden kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala.

Palomäki, J. Yleiskaava-arkkitehti. Lahden kaupungin tekninen ja ympäristötoimiala.

Palvanen, K. Myyntisihteeri. Lahden kaupunginorkesteri.

Ryynänen, K. Hallintojohtaja. Lahden kaupunginteatteri.

Räsänen, M. Hankinta-asiamies. Lahden kaupungin konsernipalvelut.

Sainio, K. Rehtori. Kannaksen lukio.

Sieppi, P. Ympäristöneuvontapäällikkö. Lahden kaupungin tekninen ja ympäristötoimiala.

Siikaniemi, P. Tutkija. Lahden kaupunginmuseo

LIITE 3. Tavoite- ja toimenpidematriisi

<i>Ympäristötavoitteet</i>	<i>Toimenpiteet</i>	<i>Aikataulu</i>	<i>Mittari</i>	<i>Vastuutaho</i>	<i>Toteutuma</i>
1. Johtaminen kohti kestävästä kehitystä					
1.1 Lahden kaupungin strategia 2025: Konserni toimii ympäristölähtöisesti. Ilmasto- ja ympäristövaikutuksien pienentäminen sekä energiatehokkuus huomioidaan kaikessa suunnittelussa ja toiminnassa.					
1.1.1 Kaupunkikonsernin ympäristövaikutusten pienentäminen ja henkilöstön ympäristötietoisuuden lisääminen	Green Office ympäristöjärjestelmän pilotointi kaupunkiorganisaatiossa vuonna 2011; toimintamallin laajentaminen koko organisaatioon vuonna 2013	Jatkuva	Green Office - ympäristömerkkin saaneiden toimistojen määrä	Keskus-Hallinto	Pilotointi on onnistunut hyvin. Nyt Lahdessa viisi Green Office toimistoa, joissa työskentelee yhteensä noin 500 henkilöä. 5.6.2012 Lahden Green Office toisen aallon starttitilaisuus.
1.1.2 Kestävän kehityksen parempi huomioiminen johtamisjärjestelmässä	Prosessikuvauksiin liittyen IMS-dokumentaatioihin sisällytetään kestävän kehityksen mittarointi soveltuvin osin	2013 mennessä	IMS-dokumenttien arviointi	Kaikki toimialat	Tavoitteena saada IMS-dokumentit käyttöön tänä vuonna koko kaupungille. Työryhmä perustettu hoitamaan asiaa. Ongelmia ollut järjestelmän teknisen puolen kanssa (bugit ym.) Tällä hetkellä käytössä vielä vanha QM, jolla hallinnoidaan toimintajärjestelmää.
	Nuorisopalveluiden kestävän kehityksen tavoitteiden määrittäminen ja toimintasuunnitelman laatiminen	2011	Kestävän kehityksen toimintasuunnitelman 2011-2012 valmistuminen	Nuorisopalvelut	TOTEUTUNUT Ohjelmaluonnos jätetty nuorisopalveluiden johtoryhmälle 4/ 2012. Kehittämishankkeissa vuosille 2013-2018 tavoitekirjaus Keke-ohjelman laatimisesta.
	Liikunta- ja kulttuuripalvelut osallistuu kuntien väliseen yhteistyöhön valtakunnallisten mittareiden, tunnuslukujen ja indikaattoreiden kehittämiseksi ja laatii yhteistyön pohjalta paikalliset seurantamenetelmät ja -välineet toiminnan tehokkuuden, taloudellisuuden, laadun, tuottavuuden ja vaikuttavuuden arvioimiseksi	2010-2012	Yhteistyöhankkeiden määrä	Liikunta- ja kulttuuripalvelut	Lahden liikuntapalvelut on vetänyt maakunnallista kuntien liikuntatoimen johtoryhmää tavoitteena mm. seudullisen liikuntainvestointipolitiikan seurannan ja linjausten yhtenäistäminen. Liikuntapalvelut osallistuu mm. valtakunnallisiin liikuntatoimen neuvottelupäiviin ja suurten kaupunkien liikuntatoimen tapaamisiin, joissa vertailua suoritetaan eri tavoin. Laajaa yhteistä seurantajärjestelmää ei ole kuitenkaan laadittu. Kulttuuripalvelut on osallistunut seuraaviin yhteistyöhankkeisiin: Kulttuuritoiminnan kustannukset kaupungeissa vv. 2006, 2007, 2010. Osallistunut 14-25 kaupunkia. Raportit on tuottanut Suomen

					Kuntaliitto yhdessä Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämässätiön Cuporen kanssa.
	Sosiaali- ja terveystoimialalla tuottavuus- ja suorituskykymitareiden määrittely ja käyttöönotto	2011-2012	Käyttöön ottaneiden yksiköiden lukumäärä	Sosiaali- ja terveystoimiala	On otettu käyttöön vanhustenpalveluissa, kuntoutuksessa ja terveyspalveluiden avohoidossa. Muualta ei saatu vastausta.
2. Osallistuminen ja yhteisöllisyyden tukeminen					
2.1 Lahden kaupungin strategia 2025: Kannustetaan kuntalaisia osallistumaan käyttämiensä palveluiden ja ympäristönsä kehittämiseen ja kehitetään uusia osallistumismuotoja. Tuetaan suvaitsevaisuutta, monikulttuurisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä yhteisöjen toimintaa.					
2.1.1 Asukkaiden osallistumismahdollisuuksien lisääminen	Aktivoidaan asukkaiden osallistumista lisäämällä etenkin sähköistä tiedottamista osallistumismahdollisuuksista ja lisätään osallistumismahdollisuuksia. Kaupunki etsii aktiivisesti uudenlaisia menetelmiä edistämään asukkaiden ja kaupunkiorganisaation välistä vuoropuhelua.	Jatkuva	Teknisen ja ympäristötoimialan sähköisen palautejärjestelmän käyttö, maankäytön suunnittelun asukastilaisuuksien määrä, ympäristöneuvonnan asukastilaisuuksien määrä.	Tekninen ja ympäristötoimiala	Sisäänajovaihe ohi ja työkäytännöt vastaamisen ym. suhteen toteutettu. Kysymyksiä ja kommentteja tulee runsaasti, kaikkiin (joissa yhteystieto) vastataan. Palaute ohjautuu aihealueen mukaan eri vastaajille. Kaupungin pääsiivun kautta tulevat tekyn palautteet ohjautuvat ePalautteeseen. ePalautteen kautta on tehty kyselyitä eri aiheista. Kaavoitus pitää paljon infotilaisuuksia. Maankäytön asukastilaisuuksia 17 kappaletta vuonna 2011. Ympäristöneuvonnan asukastilaisuuksia 171 kappaletta vuonna 2011. Mukaan ei ole laskettu lapsille ja nuorille suunnattuja tilaisuuksia.
	Edistetään foorumeiden syntymistä ja kehitetään asukastointia kuten Aluekummitoiminta ja Omateko-asukasfoorumi	Jatkuva	Aluekummien määrä, Omateko-asukasfoorumin Facebook-sivuston kävijämäärä	Tekninen ja ympäristötoimiala/ LSYP	Aluekummeja 2009: 108 henkilöä 2010: 112 hlö 2011: 109 hlö 2012: 107 hlö Omateko-asukasfoorumin kävijämäärä ei tiedossa, koska kyseessä ryhmä, ei sivusto. Asukasfoorumin jäseniä 61 kappaletta vuonna 2012.
2.1.2 Perustan luominen nuorten osallisuuden lisäämiselle	Sosiaalisen median hyödyntäminen nuorten osallisuuden lisäämiseksi	Jatkuva	Uusia menetelmiä käytössä 2011	Nuorisopalvelut	Sosiaalinen media otettu käyttöön nuorisotyön yhtenä toimintaympäristönä (Facebook-keskustelut tilastoidaan). Vielä pääosin viestintäkanava (toimipisteiden omat Facebook-profiilit).
	Nuorten kuulemismallin käytön lisääminen nuorisopalveluissa ja mallin markkinointi kaupungin tasolle	2011-2012	Nuorten kuulemiskerrat nuorisopalveluissa, koko kaupunkitason kuulemiset	Nuorisopalvelut	2010: 4 kuulemistä, 3 aloitetta, 1177 osallistujaa 2011: 3 kuulemistä, 3 aloitetta, 2028 osallistujaa Kuulemismallin käyttö nuorisopalveluissa yksi tulospalkkiotavoitteista. Mallin käyttö muiden kaupungin yksiköiden kuulemistapana ei juuri toimi. Kehittämissuunnitelmassa 2013-2018 asetettu tavoitteita mallin kehittämiseksi ja markkinoinnille.

	Nuorista koostuvan nuorisopalveluiden kehittämissryhmän perustaminen	2011	Ryhmä perustettu ja toiminnassa	Nuorisopalvelut	TOTEUTUNUT Nuorisopalvelut –tason ryhmä perustettu ja toimintayksiköiden ryhmät perustettu ja toiminnassa.
3. Vastuullinen kulutus ja kestävät hankinnat					
3.1 Lahden kaupungin strategia 2025: Konserni toimii ympäristölähtöisesti. Ilmasto- ja ympäristövaikutuksien pienentäminen sekä energiatehokkuus huomioidaan kaikessa suunnittelussa ja toiminnassa.					
3.1.1	Lahden kaupungin julkisten rakennuksien kokonaisenergian kulutus pienenee vähintään 6 % vuoteen 2013 mennessä ja 15 % vuoteen 2016 mennessä		Energiankulutus (sähkö ja lämpö)		
	Lahden kaupungin energiatehokkuussopimuksen toteuttaminen	2008-2016	Energiankulutus ja energiatehokkuussopimuksen mittarit	Lahden Tilakeskus, Lahden Talot Oy, Kunnallistekniikka, Lahti Aqua Oy	Energiansäästön välitavoite 3 % (2010) saavutettu. Todennäköisesti saavutetaan 6 % tavoite vuoteen 2013 mennessä. Lahden Talot Oy lisäksi liittynyt VAETS:iin (Kiinteistöalan energiatehokkuussopimus 2010-2016 ja sen ensimmäinen vuokra-asuntoyhteisöille suunnattu toimenpideohjelma, VAETS).
	Energiansäästö-pilotti Kannaksen lukiossa	2011-2012	Vuosien 2011 ja 2010 energiankulutus	Sivistystoimiala/ lukiokoulutuspalvelut	Kulutuksen muutos vuodesta 2010 vuoteen 2011: Sähkö: -3,1 % Kaukolämpö: -18,2 % Käyttövesi: -2,6 %
	Energiansäästö-kilpailu kouluille ja päiväkodeille energiansäästöviikon yhteydessä	2011	Osallistujien lukumäärä	Sivistystoimiala/ lasten ja nuorten kasvun vastuualue	Kilpailu vielä suunnitelluasteella. Seuraava energiansäästöviikko viikko 41.
3.1.2	Lahden kaupunkiseudun hankintatoimi huomioi ympäristönäkökohdat 50 %:ssa hankintapalveluiden kilpailutuksista vuoteen 2013 mennessä	2011-2013	Prosenttiosuus kilpailutuksista, joissa ympäristönäkökohdat huomioitu	Lahden kaupunkiseudun hankintatoimi	-ympäristö suunnittelussa huomioon 29,41 % -ympäristö vertailuperusteissa 12,94 % - ympäristö vähi mmäisvaatimuksissa (kohteen määrittelyssä) 12,94 % yhteensä: 55,29 %
3.1.3	Kestävän kehityksen periaatteiden sekä materiaalihokkuuden huomiominen hankinnoissa				
	Ympäristönäkökohdat otetaan tarjouspyyntöjen valmistelussa kohteen määrittelyssä huomioon (mini mi vaatimukset,	Jatkuva	Tarjouspyyntöjen lukumäärä	Kaikki toimialat	Osittain on, tilaston mukaan n. 13 %:ssa hankintapalveluiden kilpailutuksista. Kaikkien toimialojen kohdalta mahdoton sanoa. Pitäisi ottaa selville yksiköittäin, mikä ei tässä aikataulussa mahdollista.

	vertailuperusteet)				
	Teknisen ja ympäristötoimialan tarjouspyyntöasiakirjojen uusiminen niin, että ne ottavat kestävä kehityksen paremmin huomioon	Jatkuva	Asiakirjojen arviointi	Tekninen ja ympäristötoimiala	Ei ole uusittu. Käytössä valtakunnallisia pohjia. Pisteytyksellä voidaan painottaa ympäristöasioita.
	Lahden kaupunki-seudun hankintatoimen linjausten tarkistaminen	Jatkuva		Lahden kaupunki-seudun hankintatoimi	Hankintatoimen linjaukset on laadittu vuonna 2011 ja keväällä 2012 on tehty yritysvaikutusten arviointia. Seudullisen hankintatoimen ohjausryhmä ja Lahden hankintatyöryhmä hyväksyi arvioinnin 25.5.2012 ja sen jälkeen 7 kuntaa on hyväksynyt linjaukset.
3.1.4 Sekajätteen määrän vähentäminen, kierrätysasteen nostaminen		Jatkuva	Kaupungin virastojen ja laitosten tuottaman sekajätteen määrä		2009: 1117 t 2010: 1109 t 2011: 1069 t
	Varmennetaan, että kaikissa kaupungin toimipisteissä syntypaikkalajittelu toimii osana Green Office pilotointia			Keskushallinto	TOTEUTUNUT Varmennettu, Green Office ympäristöohjelmat.
	Järjestetään sosiaali- ja terveystoimialan henkilöstölle jätehuoltokoulutusta		Koulutukseen osallistuneiden määrä/ pidetyt koulutustunnit per henkilö	Sosiaali- ja terveystoimiala	TOTEUTUNUT Järjestetään tarpeen mukaan. Koulutusta esimerkiksi, jos parannettavaa huomataan tai kyseessä uudiskohde.
3.1.5 Vähennetään kaupunkiorganisaation kuljetusten ympäristövaikutuksia	Selvitetään mahdollisuudet parantaa logistiikkaa sosiaali- ja terveystoimialan kotihoidossa sekä kunnallistekniikan kuljetuksissa liittyen tavaraliikenteeseen ja jätehuoltoon	2011		Sosiaali- ja terveystoimiala, kunnallistekniikka	TOTEUTUNUT Sosiaali- ja terveystoimialalla selvitetty ja selvitystä varten saatu Tekes-rahoitusta. Pilotti syksyllä 2012. Kunnallistekniikka tehnyt huoltoliikenneselvityksen vuonna 2011. Ei kuitenkaan tehty toimenpiteitä.
	Hankitaan sähköautoja kotihoidon käyttöön	2011	Sähköautojen määrä	Sosiaali- ja terveystoimiala	Ensimmäinen tulossa syksyllä 2012.
3.2 Lahden kaupungin strategia 2025: Kaupunki kannustaa ja ohjaa asukkaita ja muita toimijoita toimimaan ympäristöstävällisesti.					
3.2.1 Ainakin puolet Lahden rakennusvalvonnan piiriin kuuluvasta uudisrakentamisesta on vähintään matalaenergiatasoa vuonna 2013. 15 % uudisrakennuksista		2011-2013	Asuinrakennusten energiatehokkuus/ Energiatodistukset		Asuinrakennusten energiatehokkuus on A-luokkaa 90 %:ssa haetuista luvista. Matalaenergiatavoitteen saavuttaneita on arviolta noin 5 % haetuista luvista. Energiankulutuksen osalta on

on energiatehokkaampia kuin lainsäädännön määräykset vuonna 2011					alittunut määräysten edellyttämä vaatimus noin 80 % luvista. 1.7.2012 lähtien tarkastellaan kokonaisenergiakulutusta. Seuranta vanhaan järjestelmään muuttuu merkittävästi.
	Uudisrakentamisen laatuohjauksen kehittäminen, laatu- ja energia-asioista vastaavan insinöörin palkkaaminen			Lahden seudun rakennusvalvonta	Asioista vastaava insinööri palkattu vuoden 2012 loppuun asti. Jatko avoin. Uudisrakentamisen laatuohjausta kehitetty eri tavoin.
	Uudis- ja korjausrakentamisen ohjaus-, kannustus- ja neuvontakeinojen kehittäminen osana GreenCity-hanketta		Koulutusten, seminaarien, luentojen ym. tilaisuuksien lukumäärät	Lahden seudun rakennusvalvonta	Koulutuksia, seminaareja ja luentoja uudisrakentamisesta. Tänä vuonna järjestetty 5 tilaisuutta aiheena rakentamisen laatuohjaus. Ohjelmistohankintaa syksyllä. Korjausrakentamisen keinoja ei ole kehitetty, koska lainsäädäntö vielä niin auki. Peruskorjausrakentamisen seminaari syksyllä 2012.
3.2.2 Ympäristöinformaation ja -neuvonnan jakamista kehitetään	Kaisla ympäristöneuvonta-auton kierrosten toteuttaminen	Jatkuva	Asiakasmäärät kierroksilla	LSYP/ Ympäristöneuvonta	Vuonna 2011 kierroksilla yhteensä 5310 asiakasta.
	Ympäristöviikon toteuttaminen	Vuosittain	Ympäristöviikon osallistujamäärä	LSYP/ Ympäristöneuvonta	Toteutetaan vuosittain. Osallistujamäärät (ihmisiä, jotka suoraan osallistuiivat ja ilmoittivat Ympäristöviikkoon osallistumisesta): 2009: 5771 2010: 1846 2011: 1629 2012: tulossa vko 38
	Aktiivinen hakeutuminen kehityshankkeisiin, joilla lisätään ympäristötietoisuutta	Jatkuva	Toteutuneiden hankkeiden määrä	LSYP, sivistystoimiala, keskushallinto	LSYP: 3 kpl Sivistys: - Keskushallinto: 2 kpl Tähän listattu ainoastaan ympäristöön liittyvät kehityshankkeet, jotka käynnissä vuonna 2012 ja löytyvät nettisivuilta kehittämisshankkeiden alta. Määrä riippuu hankkeen määritelmästä, esim. osa kaupungista mukana Green Officeissa. Täytyvätkö hankkeen kriteerit?
3.2.3 Kestävän kehityksen, kuten ”Vihreä lippu” -toiminnan kehittäminen kouluissa ja päiväkodeissa	Kaikilla kouluilla on oma toiminnallinen ympäristötavoite	Jatkuva	Koulujen ympäristötavoitteet vuotuisissa työsuunnitelmissa/ Vihreä lippu ja ympäristösertifioitujen koulujen määrä	Sivistystoimiala/ Lasten ja nuorten kasvu - vastuualue	Tällä hetkellä 4 päiväkotia Vihreä lippu -pilotoinnissa mukana. Lopuille päiväkodeille valmisteilla kestävän kehityksen ohjelma, joka valmis 2013. Kaikilla Lahden kouluilla on oma toiminnallinen ympäristötavoitteensa, joka löytyy koulun vuosisuunnitelmasta. Kivimaan koulu on Lahden ainoa Vihreä lippu-koulu.

4. Asukkaiden hyvinvoinnin lisääminen					
4.1 Lahden kaupungin strategia 2025: Kaupunki ehkäisee syrjäytymistä ja huono-osaisuuden kasautumista. Tuetaan suvaitsevaisuutta, monikulttuurisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä yhteisöjen toimintaa.					
4.1.1 Lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman päivitys ja tavoitteiden toteutumisen seuranta	Jatkuva	Valtakunnallisen kouluterveyskyselyn tulokset	Sosiaali- ja terveystoimiala, Sivistystoimiala/ Lasten ja nuorten kasvu - vastuualue	Tehdään joka toinen vuosi ja edellinen tehty 2010. Tänä vuonna ei tehty kouluterveyskyselyä, koska terveyden ja hyvinvoinnin laitos uudistaa kyselyä. Hyvinvointisuunnitelma tehty ja syksyn aikana päivitettään. Seuranta järjestetty.
	Icehearts toimintamallin toteuttaminen	Jatkuva	Toimintaan osallistuvien määrä	Sosiaali- ja terveystoimiala ja sivistystoimiala	Tukihenkilötoiminnassa mukana 15 perhettä.
	Time-out toimintamallin käyttöönotto	2011	Toimintaan osallistuvien määrä	Sosiaali- ja terveystoimiala	TOTEUTUNUT On otettu käyttöön ja osaksi nykyistä toimintaa. Vuonna 2011 käynnissä toimintamallin kokeilu, jossa mukana 20 osallistujaa.
	Lasten sijoitustarpeen vähentäminen	2010-2012	Hoitovuorokaudet, tavoite 3 % vähemmän vuoteen 2012 mennessä	Lastensuojelu	Vuonna 2011 saavutettu 3,1 % vähemmän vuoteen 2010 verrattuna.
4.1.2 Peruskoulun oppilaiden hyvä sijoittuminen (98 % päättävästä ikäluokasta) jatko-opintoihin	Nivelvaihteyden tehostaminen	Jatkuva	Oppilaiden sijoittuminen jatko-opintoihin	Sivistystoimiala/ Perusopetus	Perusopetuksen jälkeen sijoittuneiden osuus (97–98 % ikäluokasta) on pysytellyt melko samana. Vuonna 2011 peruskoulunsa päättäneistä 22 nuorta oli ilman koulutuspaikkaa syyskuussa.
4.1.3 Korkeatasoinen lukio-opetus: Ylioppilaskirjoitusten pakollisten aineiden tulokset valtakunnallista keskitasoa, Yö-tutkinnon suorittavista 80 % läpäisee lukion 3-vuodessa		Jatkuva	Oppimistulokset, lukion suorittaminen	Sivistystoimiala/ Lukio-opetus	Tulokset keskitasoa. Noin 82 % tutkinnon suorittavista läpäisee lukion kolmessa vuodessa.
4.1.4 Syrjäytymisen ehkäisy kulttuuri- ja liikuntapalveluiden avulla	Liikuntapalvelut tukee kolmannen sektorin toimijoiden tuottamia harrastusmahdollisuuksia	Jatkuva	Organisoitun, liikuntapalveluiden eri tavoit tukemaan liikuntaan osallistujat. Tavoitetaso 30% kaikista asukkaista ja 50% lapsista ja nuorista	Sivistystoimiala/ Liikuntapalvelut	Harrastusmahdollisuuksien tukeminen on liikuntapalveluiden ydintehtävä. Tavoitteen seuranta tapahtuu vuosittain osana liikuntapalveluiden toiminnallisten tavoitteiden seuranta. Tiedossa olevien osallistuja- ja harrastuneisuusmäärien mukaan arvioidaan, että ko. tavoite täyttyy. Yksiselitteisesti ja tarkasti osallistujamäärää mahdoton selvittää ilman laajaa väestötutkimusta.
	Tuetaan kolmannen sektorin toimijoiden tuottamia kulttuurialan harrastusmahdollisuuksia	Jatkuva	Projektiavustusten määrä. Järjestettyjen työpaikkojen ja kulttuuritapahtumien määrä	Sivistystoimiala/ Kulttuurikeskus	Lahden kaupungin projektiavustukset 44 kpl yhteensä 34500 € vuonna 2011. Vuosiavustukset lahtelaisille kulttuuriyhdistyksille 29 kpl yhteensä 34500 € vuonna 2011.

	Kaupunginteatteri, kaupunginorkesteri ja museo järjestävät ilmaistilaisuuksia ja tarjouksia mm. työttömille	Jatkuva	Järjestettyjen tilaisuuksien ja toteutuneiden tarjouksien määrät	Sivistystoimiala/ Lahden kaupunginteatteri, Lahden kaupunginorkesteri, Lahden kaupungin museo	<p>Kaupunginteatterilla 87 ilmaistilaisuutta vuonna 2011. Tarjouksia tuhansia (esitykset pyritään täyttämään).</p> <p>Kaupunginmuseossa oli vuonna 2011 kaikille kävijöille ilmainen sisäänpääsy kahtena päivänä. Työttömät pääsivät museoon lastenlipun hinnalla, mutta määrää ei tilastoitu erikseen (arviolta noin 30 % 2454 lastenlipulla kävijästä työttömiä).</p> <p>Sinfonia Lahden vuoden 2011 konsertteihin pääsääntöisesti työttömän lippu maksoi 6 euroa paikasta riippumatta. Ei erillisiä tarjouksia, koska työttömän lippu itsessään jo edullinen. Vuoden 2011 aikana 17 kenraaliharjoitusta, joihin työttömät pääsivät ilmaiseksi ja 13 Johdatus konserttiin -tilaisuutta, joihin vapaa pääsy. Satamassa lisäksi yksi ilmaiskonsertti, johon jaettiin 1000 lippua hakijoille saapumisjärjestyksessä.</p>
4.2 Lahden kaupungin strategia 2025: Kaupunki turvaa edellytykset asukkaiden hyvinvoinnille... Kehitetään avoterveydenhuollon saatavuutta sekä ennaltaehkäisevää toimintaa.					
4.2.1 Asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen	Kehitetään matalankynnyksen palveluita: Päijät-Neuvon sähköiset asiointipalvelut, lapsiperheiden palvelusetelin käyttöönotto-keulun jatkaminen, yhden uuden terveystietokoneen perustaminen	2011-2013	Asiakastytyväisyysselvityksen tulokset	Sosiaali- ja terveys-toimiala	<p>Palvelusetelin käyttöönotto-keilu lopetettu, koska oma henkilöstö pystyy vastaamaan tarpeeseen. Oma palvelutarjontaa laajennettu/räätälöity. Uusi terveystietokone perustettu Launeelle.</p> <p>Päijät-Neuvon nimi on muuttunut keväällä 2012 Terveysneuvoksi, kuvastamaan paremmin siellä tehtävää työtä. Terveysneuvossa on otettu joulukuussa 2011 käyttöön uusi puhelinohjausjärjestelmä, jossa soittajalle tarjotaan takaisinsoittomahdollisuutta.</p> <p>Asiakastytyväisyysselvitys (Sisä-Suomi ja Pohjanmaa) tehty viimeksi 2011 viikolla 39. Tulokset: Palveluiden saatavuus 19 % Lääkäripalvelun jatkuvuus 19 % Tyytyväisyys palveluihin 49 % Seuraava kysely tänä vuonna.</p>
	Tuetun kotona kuntoutumisen mallin käyttöönotto	Jatkuva	Toimintaan osallistuvien määrä	Sosiaali- ja terveys-toimiala	<p>On otettu käyttöön. Tällä hetkellä toimintaan osallistuu 22 veteraania. Myöhemmin tarkoitus laajentaa muidenkin geriatrinen asiakkaiden piiriin.</p>
	Pitkäaikaissairauksien terveyshyötymallin käyttöönotto	2011	Toimintaan osallistuvien määrä	Sosiaali- ja terveys-toimiala	<p>TOTEUTUNUT On otettu käyttöön. Tehty 150 hoitosuunnitelmaa pitkäaikaissairaille. Potkuhankkeen myötä terveysasemilla terveyshyötyohjaajia. Nyt vasta tulossa kuntoutukseen.</p>

4.2.2 Vaikeavammaisille taataan mahdollisuus itsenäiseen asumiseen ja turvataan tarvittaessa asumispalvelut perhekokonaisuus säilyttäen		Jatkuva			
	Vammaisen henkilön tarvitsemien palvelujen ja tukitoimien selvittämiseksi laaditaan palvelusuunnitelma			Sosiaali- ja terveys-toimiala	Lakisääteinen. Laaditaan aina määräajan puitteissa.
	Taataan riittävät resurssit omaishoitajien vapaapäivien järjestämiseen ja henkiseen jaksamiseen		Resurssit henkilöä kohden	Sosiaali- ja terveys-toimiala	On taattu. (Heinonen, P. 2012. Kuntoutuspäällikkö. Sosiaali- ja terveystoimiala / Vanhustenpalvelut ja kuntoutus. Haastattelu 18.6.2012)
	Henkilökohtaisen avun keskus Apurin toiminnan kehittäminen ja seuraaminen		Asiakastyty- väisyykselyn tulokset	Sosiaali- ja terveys-toimiala	Päijät-Hämeen kuntien johtavat työntekijät kokoontuvat kaksi kertaa vuodessa kehittämään, seuraamaan ja arvioimaan Apurin toimintaa. Apurin toiminnasta tehdään joka toinen vuosi asiakaskysely.

5. Elinympäristömme

5.1 Lahden kaupungin strategia 2025: Lahti on kestävä kehityksen edelläkävijä. Lahden kaupunkikonserni suojaa alueen pinta- ja pohjavesistöjä.

5.1.1 Ehkäistään pohjaveden laadun heikkeneminen ja turvataan esiintymien antoisuus	Hollolan, Lahden ja Nastolan seudullisen pohjavesien suojelusuunnitelman laatiminen	2010-2011		Seudullinen pohjavesi-työryhmä	TOTEUTUNUT Laadittu ja kaupunginhallitus hyväksynyt Lahden osalta → menossa valtuustoon. Hollola ja Nastola eivät vielä hyväksyneet.
5.1.2 Alueen vesistöt ovat ekologisesti hyvässä tai erinomaisessa tilassa ja ne soveltuvat vaativaan virkistys- ja kalatalouskäyttöön	Vesijärvi-ohjelman toteuttaminen, hulevesiohjelman valmistuminen (2011) ja sen toteutuksen seuranta	Jatkuva		Tekninen ja ympäristö-toimiala/ LSYP, Vesijärvi-säätiö	Vesijärvisäätiön kanssa laadittu ohjelma ja toimenpiteet vuosille 2012-2015. Hulevesiohjelma valmis ja ympäristölautakunnan hyväksymä. Työryhmä kokoontuu pian. Ei muuta seurantaa.

5.2 Lahden kaupungin strategia 2025: Kehitetään tiivistä, kestävä kehityksen mukaista yhdyskuntarakennetta sekä erinomaista julkisen ja kevyen liikenteen järjestelmää.

5.2.1 Yhdyskuntarakenteen tiivistäminen ja täydentäminen	Selvitetään yleiskaavatyön yhteydessä uusien kerrostaloaluiden kaavoitusedellytyksiä painopisteinä julkisten liikenneyhteyksien tuntumassa olevat alueet. Työpaikkatointoja ja asunnontuotantoa yhdistävien alueiden	Jatkuva		Tekninen ja ympäristö-toimiala/ Maankäyttö	Tiivistämisen ja täydentämisen kohteita osoitettiin yleiskaavassa siten, että 18 000 uudesta asukkaasta noin puolet on mitoitettu / suunniteltu sijoittuvan jo olemassa oleville asuinalueille tai nykyisin muussa käytössä oleville alueille (esim. Sopenkorpi). Yleiskaavan toteutusohjelmassa ohjelmoidaan kyseisten täydennyskohteiden toteutuksia eli asemakaavoitusta ja rakennushankkeita seuraavalle nelivuotiskaudelle 2013-2016. Toteutusohjelman luonnos valmistuu vuoden 2012 loppuun mennessä ja hyväksyttäneen alkuvuonna 2013.
--	--	---------	--	--	---

	toteutusmahdollisuuksia selvitetään maankäytön suunnittelussa. Asuntoalueille laaditaan kehittämissuunnitelmia ja tehdään niiden mukaisia toimenpiteitä.				
5.2.2 Lahden arkkitehtuuripoliittinen ohjelma toimii hyvän rakentamisen oppaana ja esittää Lahden kaupungin näkemyksen siitä, miten edistetään Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL 5 §) mukaista tavoitetta vaalia rakennetun ympäristön arvoja	Seudullisen rakennusjärjestyksen päivittäminen	Jatkuva	Rakennetun ympäristön laatumittari	Tekninen ja ympäristötoimiala/ Maankäyttö	Uusi seudullinen rakennusjärjestys on tullut voimaan Lahden osalta 1.2.2012. Rakennetun ympäristön laatumittareita (mm. kaupunkikuva, materiaalit, ympäristön viihtyisyys ja taide) ei ole viety päätöksentekoon erillisenä kokonaisuutena, mutta ne ovat olleet käytössä kaupungin tontinluovutuskilpailujen arviointiperusteina. Siirrytty selkeästi hintakilpailusta laatu- ja ympäristökilpailuun. Lisäksi vuoden alusta aloitti toimintansa Kaupunkikuvaneuvottelu-kunta, joka käsittelee kaupunkikuvallisesti merkittävät kaava- ja rakennushankkeet.
5.2.3 Pyöräilyn osuus kuljetuista matkoista kasvaa 100 %		2011-2017	Keskustan kehän pyöräilijöiden määrä		Edellinen tutkimus 2010. Ei voi vielä sanoa.
	Uusien kevyen liikenteen väylien rakentaminen	2011-2015	Rakennettu km	Tekninen ja ympäristötoimiala/ Kunnallistekniikka	Vuonna 2011 rakennettu noin 7 kilometriä.
	Kevyen liikenteen väylien parantaminen	2011-2015	Kunnostettu km	Tekninen ja ympäristötoimiala/ Kunnallistekniikka	Vuonna 2011 kunnostettu noin 2 kilometriä.
	Kevyen liikenteen väylien hoidon tason nostaminen, liikenneolojen parantaminen jalankulkijan ja pyöräilijän kannalta, asukastyytyväisyyden nousu 10 %	2011-2015	Asukastyytyväisyyskyselyn tulokset, liikenneoloihin liittyvät palvelutyytyväisyystulokset	Tekninen ja ympäristötoimiala/ Kunnallistekniikka	Asukastyytyväisyys: 2010: 61 % 2011: 62 % 2012: kysely elokuussa ja tulokset loppuvuodesta
5.2.4 Henkilöautoliikenteen määrän väheneminen Lahdessa, joukkoliikenteen osuus matkoista kasvaa 50 % (2011-2017) ja 100 % (2011-2025) vertailuvuosien välisellä ajanjaksolla	Joukkoliikenteen lipputuen nosto	2011-2025	Lipputuen määrä, ajoneuvoliikenteen suhteellinen muutosindeksi, joukkoliikenteen osuus matkoista henkilöliikennetutkimuksen mukaan	Tekninen ja ympäristötoimiala/ Kunnallistekniikka	Lipputuen määrä: 2010-2011: 200 000 € 2011-2012: 200 000 € Tehty lisämääräraahahakemus, jota puollettu. Ajoneuvoliikenteen suhteellinen muutosindeksi 2010-2011: -0,4 % Joukkoliikenteen (linja-auto) osuus matkoista henkilöliikennetutkimuksen

					mukaan noin 5 %. Junamatkat mukaan lukien osuus noin 6 %.
	Joukkoliikenteen palvelutason nosto	2011-2025	Vuorojen määrä Lahdessa	Tekninen ja ympäristötoimiala/ Kunnallistekniikka	Vuorojen määrä pysynyt samana. Joukkoliikennelain siirtymäaika päättyy kesällä 2014, mihin asti vuorojen määrä pysyy käytännössä samana.